RETTENS DOM (Første Afdeling)

6. april 1995 *

I sag T-148/89,

Tréfilunion SA, Puteaux (Frankrig), ved advokaterne Robert Collin og Richard Milchior, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Ernest Arendt, 8-10, rue Mathias Hardt,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Norbert Koch, Enrico Traversa og Julian Currall, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, bistået af advokaterne Nicole Coutrelis og André Coutrelis, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos Georgios Kremlis, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armeringsnet, EFT L 260, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, H. Kirschner, og dommerne C.W. Bellamy, B. Vesterdorf, R. García-Valdecasas og K. Lenaerts,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling, der fandt sted fra den 14. til den 18. juni 1993,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 Nærværende sag vedrører Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armeringsnet, EFT L 260, s. 1, herefter benævnt »beslutningen«), hvorved fjorten producenter af armeringsnet blev pålagt en bøde for overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Det produkt, der er genstand for Kommissionens beslutning, er arme-

ringsnet. Armeringsnet er præfabrikerede armeringer af glat eller profileret koldtrukken ståltråd, som ved punktsvejsning i rette vinkler forbindes til et net. Det benyttes inden for næsten alle anvendelsesområder for armeret jernbetonkonstruktion.

2 Fra 1980 udviklede der sig inden for denne sektor på det tyske og franske marked samt Benelux-markedet en række aftaler og forskellige former for praksis, som ligger til grund for beslutningen.

3 Med hensyn til det tyske marked gav Bundeskartellamt den 31. maj 1983 tilladelse til et strukturkrisekartel bestående af de tyske producenter af armeringsnet. Tilladelsen blev forlænget én gang og udløb i 1988. Formålet med kartellet var en kapacitetsnedskæring, men kartelaftalen indeholdt også bestemmelser om kvoter og prisarrangementer, idet der dog kun blev givet tilladelse hertil i de første to år (126. og 127. betragtning til beslutningen).

4 Den franske Commission de la concurrence afgav den 20. juni 1985 en udtalelse vedrørende konkurrencesituationen på det franske marked for armeringsnet, som blev fulgt op af den franske økonomi-, finans- og budgetministers beslutning nr. 85-6 DC af 3. september 1985, hvorved der blev pålagt en række franske selskaber bøder for i perioden 1982-1984 at have truffet foranstaltninger og iværksat en praksis, som havde til formål og til følge at begrænse eller fordreje konkurrencen og at hindre, at markedet kunne fungere normalt. De selskaber, sagsøgeren er trådt i stedet for (jf. nedenfor i præmis 9), blev pålagt bøder på 800 000 FF og 200 000 FF for i sidste kvartal af 1982, begyndelsen af 1983 og fra juni 1983 til september 1984 at have deltaget i de handlinger, der er fastslået i beslutningen.

5 Den 6. og 7. november 1985 foretog tjenestemænd fra Kommissionen i medfør af artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81, herefter benævnt »forordning nr. 17«), samtidigt og uden forudgående varsel kontrolundersøgelser hos syv virksomheder og to sammenslutninger af virksomheder, nemlig Tréfilunion SA, Sotralentz SA, Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Ferriere Nord SpA (Pittini), Baustahlgewebe GmbH (BStG), Thibo Draad-en Bouwstaalprodukten BV (Thibodraad), Bekaert NV, Syndicat national du tréfilage d'acier (STA) og Fachverband Betonstahlmatten eV. Den 4. og 5. december 1985 blev der foretaget yderligere kontrolundersøgelser hos ILRO SpA, G. B. Martinelli, Usines Gustave Boël NV (afdeling Trébos), Tréfileries de Fontaine-l'Évêque (TFE), Frère-Bourgeois Commerciale SA (FBC), Van Merksteijn Staalbouw BV og ZND Bouwstaal BV.

6 På grundlag af det materiale, som blev fundet ved kontrolundersøgelserne, og de oplysninger, som blev indhentet i medfør af artikel 11 i forordning nr. 17, fandt Kommissionen, at de pågældende producenter fra 1980 til 1985 havde overtrådt traktatens artikel 85 ved en række aftaler og forskellige former for samordnet praksis vedrørende fastsættelse af leveringskvoter og priser for armeringsnet. Kommissionen indledte derfor proceduren i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17, og den 12. marts 1987 fremsendte den meddelelse af klagepunkter til de pågældende virksomheder. Virksomhederne har besvaret disse klagepunkter. Den 23. og 24. november 1987 fandt der en høring sted med deltagelse af repræsentanter for virksomhederne.

7 Efter afslutningen af denne procedure vedtog Kommissionen beslutningen. Det fremgår heraf (22. betragtning), at konkurrencebegrænsningerne havde form af en række aftaler og/eller samordnet praksis (herefter under ét benævnt »aftaler«) med det formål at fastsætte priser og/eller leveringskvoter samt at opdele markederne for armeringsnet. Aftalerne vedrørte forskellige delmarkeder (de franske og tyske markeder samt Benelux-markedet), men påvirkede samtidig handelen mellem medlemsstater, fordi der deltog virksomheder fra flere medlemsstater. Det anføres i beslutningen: »I det foreliggende tilfælde er der ikke så meget tale om en global aftale mellem samtlige producenter i alle de pågældende medlemsstater, som om et kompleks bestående af flere aftaler med til dels skiftende deltagere. Aftalekomplek-

set har dog ved at regulere de enkelte delmarkeder ført til en vidtgående regulering af en betydelig del af fællesmarkedet.«

8 Beslutningen har følgende ordlyd:

»*Artikel 1*

Virksomhederne Tréfilunion SA, Société métallurgique de Normandie (SMN), CCG (TECNOR), Société de treillis et panneaux soudés (STPS), Sotralentz SA, Tréfilarbed SA, henholdsvis Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Tréfileries de Fontaine-l'Évêque, Frère-Bourgeois Commerciale SA (nu Steelinter SA), Usines Gustave Boël NV, afdeling Trébos, Thibo Draad-en Bouwstaalprodukten BV (nu Thibo Bouwstaal BV), Van Merksteijn Staalbouw BV, ZND Bouwstaal BV, Baustahlgewebe GmbH, ILRO SpA, Ferriere Nord SpA (Pittini) og G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA har overtrådt EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, idet de i perioden fra den 27. maj 1980 til den 5. november 1985 i et eller flere tilfælde deltog i en eller flere aftaler og/eller samordnet praksis (karteller), som bestod i fastsættelse af salgspriser, begrænsning af afsætningen, opdeling af markederne og foranstaltninger med henblik på anvendelse af og kontrol med disse aftaler.

Artikel 2

De i artikel 1 nævnte virksomheder skal — såfremt de stadig er aktive inden for armeringsnet-sektoren i Fællesskabet — straks ophøre med de konstaterede overtrædelser (hvis dette endnu ikke er sket) og i fremtiden i forbindelse med deres armeringsnet-aktiviteter afholde sig fra enhver aftale eller samordnet praksis med samme eller lignende formål eller virkning.

Artikel 3

For de i artikel 1 anførte overtrædelser pålægges der nedenstående virksomheder følgende bøder:

1) Tréfilunion SA (TU) — en bøde på 1 375 000 ECU

2) Société métallurgique de Normandie (SMN) — en bøde på 50 000 ECU

3) Société des treillis et panneaux soudés (STPS) — en bøde på 150 000 ECU

4) Sotralentz SA — en bøde på 228 000 ECU

5) Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL — en bøde på 1 143 000 ECU

6) Steelinter SA — en bøde på 315 000 ECU

7) Usines Gustave Boël NV, afdeling Trébos — en bøde på 550 000 ECU

8) Thibo Bouwstaal BV — en bøde på 420 000 ECU

9) Van Merksteijn Staalbouw BV — en bøde på 375 000 ECU

10) ZND Bouwstaal BV — en bøde på 42 000 ECU

11) Baustahlgewebe GmbH (BStG) — en bøde på 4 500 000 ECU

12) ILRO SpA — en bøde på 13 000 ECU

13) Ferriere Nord SpA (Pittini) — en bøde på 320 000 ECU

14) G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA — en bøde på 20 000 ECU

...«

9 Ifølge beslutningen (12. betragtning og 195. betragtning) må sagsøgeren, Tréfilunion SA (Tréfilunion II), anses for retssuccessor efter to virksomheder, som deltog i aftalerne: Tréfilunion (Tréfilunion I) og Chiers-Châtillon-Gorcy (CCG). For så vidt angår den førstnævnte virksomhed, Tréfilunion I, var den indtil den 1. januar 1987 et 100%-ejet datterselskab i Sacilor-koncernen. Foruden armeringsnet fremstillede Tréfilunion I også andre trådprodukter. CCG ændrede i 1983 navn til Tecnor. I andet halvår 1987 blev Tréfilunion I overtaget af Tecnor med tilbagevirkende kraft til 1. januar 1987. Det selskab, der herved opstod, fik navnet Tréfilunion (Tréfilunion II). Når navnet Tréfilunion (TU) anvendes, menes der herved Tréfilunion I, medmindre andet er angivet. De franske producenter af armeringsnet kunne på det omhandlede tidspunkt opdeles i to grupper. I den ene gruppe indgik de såkaldte »integrerede« producenter, som omfattede datterselskaberne af de tidligere, nu nationaliserede stålkoncerner Sacilor og Usinor. Blandt disse var Tréfil-

union og Société métallurgique de Normandie (SMN) 100%-ejede datterselskaber af den tidligere Sacilor-koncern, mens CCG-Tecnor og Société des treillis et panneaux soudés (STPS) var 98%-, hhv. 99,99%-ejede datterselskaber af den tidligere Usinor-koncern. Den anden gruppe omfattede de såkaldte »ikke-integrerede« eller »uafhængige« producenter, Fabrique de fer de Maubeuge, Tecta, Gantois, Sotralentz og Tréfileries du Sud-Est.

Retsforhandlinger

10 Sagsøgeren har på denne baggrund ved stævning indgivet til Domstolens Justitskontor den 27. oktober 1989 anlagt nærværende sag med påstand om annullation af beslutningen. Ti af de tretten andre virksomheder, beslutningen er rettet til, har ligeledes anlagt sag.

11 Ved kendelser af 15. november 1989 har Domstolen i medfør af artikel 14 i Rådets afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (EFT L 319, s. 1) henvist denne sag og de ti andre sager til Retten. Sagerne er registreret under nummer T-141/89 — T-145/89 og T-147/89 — T-152/89.

12 Ved kendelse af 13. oktober 1992 har Retten besluttet at forene sagerne med henblik på den mundtlige forhandling, idet de har forbindelse med hinanden, jf. procesreglementets artikel 50.

13 Ved skrivelser indgivet til Rettens Justitskontor i perioden mellem den 22. april og den 7. maj 1993 har parterne besvaret de spørgsmål, Retten havde stillet dem.

14 På grundlag af svarene på spørgsmålene og den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

15 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål under den mundtlige forhandling, der fandt sted fra den 14. til den 18. juni 1993.

Parternes påstande

16 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Beslutningen annulleres, for så vidt den vedrører selskabet.

— Subsidiært ophæves den bøde, der ved beslutningen er pålagt selskabet.

— Mere subsidiært nedsættes bøden.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

17 Sagsøgte har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Realiteten

18 Sagsøgeren har i det væsentlige fremført tre anbringender til støtte for sine påstande. Det første anbringende støttes på en tilsidesættelse af sagsbehandlingsregler. Det andet anbringende støttes på, at traktatens artikel 85, stk. 1, er tilsidesat, og det tredje på, at artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 er tilsidesat.

Anbringendet om tilsidesættelse af sagsbehandlingsregler

I — *Manglende oversættelse af bilagene til meddelelsen af klagepunkter*

19 Sagsøgeren har anført, at meddelelsen af klagepunkter var vedlagt bilag på originalsproget, hvoraf visse dele er oversat dels i meddelelsen af klagepunkter, dels i beslutningen. Sagsøgeren mener imidlertid, at det er i strid med Rådets forordning nr. 1 af 15. april 1958 om den ordning, der skal gælde for Det Europæiske Økonomiske Fællesskab på det sproglige område (EFT 1952-1958, s. 59, herefter benævnt »forordning nr. 1«), at selskabet ikke modtog en fuldstændig oversættelse af bilagene, navnlig forordningens artikel 3, hvorefter »Dokumenter, som en fællesskabsinstitution retter til en medlemsstat eller til en person, der er undergivet en medlemsstats jurisdiktion, skal affattes på denne stats sprog«, ligesom det er i strid med den ret til kontradiktion, som ifølge den såkaldte »Hoechst«-dom (Domstolens dom af 21.9.1989, forenede sager 46/87 og 227/88, Hoechst mod Kommissionen, Sml. s. 2859, præmis 16) gælder i forbindelse med »kontradiktoriske procedurer, der gennemføres efter en meddelelse af klagepunkter«.

20 Kommissionen har anført, at selv om beslutningen og meddelelsen af klagepunkter udgør sagsakter og dermed er omfattet af begrebet »dokumenter« i forordning nr. 1, er bilagene kun belastende materiale, som Kommissionen har anvendt og tillagt betydning. Bilagene må derfor stilles til rådighed for de pågældende i den udformning, de forefindes, dvs. på originalsproget, og de pågældende kan herefter eventuelt anfægte Kommissionens fortolkning af dette materiale. Under alle omstændigheder er det kun meddelelsen af klagepunkter og beslutningen, som indeholder Kommissionens stillingtagen i forhold til de virksomheder, de er rettet til.

21 Retten finder, at som Kommissionen med rette har anført, er både beslutningen og meddelelsen af klagepunkter sagsakter, hvorved Kommissionens standpunkt fastlægges i forhold til modtageren, og som sådanne omfattet af artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 17 og artikel 2, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 99/63/EØF af 25. juli 1963 om udtalelser i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2, i Rådets forordning nr. 17 (EFT 1963-1964, s. 42). De må derfor anses for »dokumenter« i henhold til artikel 3 i forordning nr. 1, således at de skal fremsendes til modtageren på det sprog, sagen behandles på. Bilag til meddelelsen af klagepunkter, som ikke stammer fra Kommissionen, må anses for belastende materiale, som Kommissionen tillægger betydning, og må derfor fremsendes til modtageren, som de er, således at modtageren kan få kendskab til Kommissionens fortolkning af det materiale, på grundlag af hvilket den har udfærdiget meddelelsen af klagepunkter og beslutningen. Endvidere bemærkes, at som sagsøgeren har erkendt, er der i denne sag både i betragtningerne til beslutningen og meddelelsen af klagepunkter gengivet relevante afsnit af bilagene på fransk. Retten finder derfor, at sagsøgeren præcist har kunnet se, hvilke faktiske omstændigheder Kommissionen har baseret sig på, og hvorledes den retligt har vurderet sagen, således at selskabet har kunnet varetage sine interesser på hensigtsmæssig måde.

22 Anbringendet må derfor forkastes.

II — *Manglende fremsendelse af visse dokumenter*

23 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen ligeledes har tilsidesat retten til kontradiktion, idet hverken Martinelli's telex af 14. juli 1983 til Ferriere Nord og Martinelli's agent i Frankrig, Italmet (bilag 34 til meddelelsen af klagepunkter, 57. betragtning til beslutningen), eller Tréfilunion's repræsentant, Duroux' telex af 3. november 1983 til Italmet's repræsentant, François (bilag 35 til meddelelsen af klagepunkter, 58. betragtning til beslutningen), er fremsendt til selskabet, selv om Kommissionen har anvendt disse dokumenter som grundlag for at fastslå, at der fandtes en fransk-italiensk aftale vedrørende perioden 1983-1984. Selskabets advokater kunne gennemse sagens akter hos Kommissionen, men de kunne ikke gennemse alle Kommissionens dokumenter, navnlig ikke de dokumenter, som efter Kommissionens opfattelse ikke vedrørte de franske selskaber og de organisationer, som repræsenterede dem. Advokaterne kunne derfor ikke få kendskab til de to nævnte dokumenter.

24 Kommissionen har anført, at ingen af de to bilag til meddelelsen af klagepunkter er afgørende beviser for, at aftalerne fra 1983-1984 fandtes, og at sagsøgeren deltog heri.

25 Det bemærkes, at de af sagsøgeren nævnte dokumenter ikke er fremsendt til selskabet i forbindelse med meddelelsen af klagepunkter. Sagsøgeren kunne derfor med rette gå ud fra, at de ikke havde betydning for sagen. Dokumenterne kan herefter ikke anvendes som bevis over for sagsøgeren (Domstolens dom af 3.7.1991, sag C-62/86, AKZO Chemie mod Kommissionen, Sml. I, s. 3359, præmis 21, og Rettens dom af 17.12.1991, sag T-8/89, DSM mod Kommissionen, Sml. II, s. 1833, præmis 37). Spørgsmålet om, hvorvidt dokumenterne er nødvendige for at underbygge de bevismæssige konstateringer, Kommissionen i beslutningen har foretaget i forhold til sagsøgeren til støtte for, at der forelå en overtrædelse, henhører under

Rettens undersøgelse af, om disse konstateringer kan lægges til grund (ovennævnte dom i sagen DSM mod Kommissionen, præmis 40).

Anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 85, stk. 1

I — *Det relevante marked*

Parternes argumenter

26 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen begår en fejl, når den fremstiller armeringsnet som et produkt, der er ens i alle medlemsstaterne og dermed substituerbart uanset oprindelsesland. Sagsøgeren fremstiller i Frankrig produkter efter et program, som var udarbejdet af »Association technique pour le développement de l'emploi du treillis soudé« (herefter benævnt »ADETS«), og som svarede til de af det franske Industriministerium godkendte produkter. Det tyske produktprogram lignede det belgiske og nederlandske, men var meget forskelligt fra det franske produktprogram, navnlig hvad vægt angår, og der krævedes derfor et større antal m^2 pr. ton og et større antal punktsvejsninger i Frankrig, hvilket medførte højere omkostninger i det første land. Disse tekniske forskelle skyldes forskellene i priser på de to markeder, og da Kommissionen ikke har taget hensyn hertil, har den ikke analyseret det relevante marked korrekt.

27 Endvidere har sagsøgeren anført, at armeringsnet ikke uden videre kan udveksles mellem landene, fordi der findes forskellige normer, og fordi det er nødvendigt at opnå godkendelser eller tilladelser for at kunne eksportere. Dette er i modstrid med den beskrivelse, der er givet i 5. betragtning til beslutningen, hvori det anføres, at samhandelen mellem medlemsstaterne er mest intensiv i grænseområderne. Sagsøgeren har dog erkendt, at det ikke var nødvendigt at have en tilladelse for at impor-

tere eller sælge de omhandlede produkter i Frankrig, medmindre de skulle bruges i forbindelse med offentlige aftaler. Ifølge sagsøgeren er der derfor ikke et fælles marked for armeringsnet, men et marked for franske produkter, et marked for tyske produkter, et marked for italienske produkter og et marked for Benelux-produkter.

28 Kommissionen har anført, at når henses til de afgørende beviser for, at der fandtes aftaler, er sagsøgerens betragtninger vedrørende mulighederne for at udveksle produkterne mellem landene ikke tilstrækkelige til at bringe beslutningens lovlighed i tvivl. Kommissionen bestrider, at de forskellige tekniske normer i de forskellige lande skabte egentlige barrierer, og med henvisning til et notat fra Tréfilunion af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24. betragtning til beslutningen) har Kommissionen anført, at den i beslutningen fastslåede prisstigning skyldtes selve aftalerne og ikke betingelserne for fremstilling af de omhandlede produkter. Selv om godkendelsen ganske vist udgør en handelshindring, er det også oplagt, at Tréfilunion udnyttede sin indflydelse i ADETS til at bruge denne foranstaltning mod de udenlandske producenter (jf. herved 137. betragtning til beslutningen), og hertil kommer, at godkendelsen kun var nødvendig som led i offentlige aftaler. Under alle omstændigheder skulle godkendelseskravet have medført, at virksomhederne ikke begrænsede den konkurrence, der stadig var mulig (Domstolens dom af 29.10.1980, forenede sager 209/78-215/78 og 218/78, Van Landewyck m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 3125, præmis 133 og 134). Endelig har Kommissionen anført, at det ifølge tal, som sagsøgeren ikke har bestridt, er en kendsgerning, at der var en grænseoverskridende handel.

Rettens bemærkninger

29 Retten finder, at de af sagsøgeren fremførte betragtninger ikke kan anfægte den definition af det relevante marked, Kommissionen har foretaget i beslutningen. Selv

om der findes forskelle mellem de gældende normer, navnlig på det franske marked, hvilket vil kunne medføre forskelle i fremstillingsprisen, bemærkes for det første, at Tréfilunion i et notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24. betragtning til beslutningen) selv fastslog, at »markedet for standardarmeringsnet bliver et europæisk marked, fordi udviklingen i de tekniske forskrifter går i retning af en ensretning mellem landene af reglerne for fremstilling og anvendelse af samt kontrol med disse produkter«, og at de høje priser på det franske marked i 1981 skyldtes en kunstig situation, idet det var lykkedes for Tréfilunion at »bremse« strømmen af importerede varer ved at få vedtaget en blokade i form af en overenskomst mellem producenterne, herunder de store udenlandske producenter.

30 For det andet bemærkes, at sagsøgeren i stævningen har erkendt, at producenter i Fællesskabet, som har tilpasset deres produktionsapparat til de omhandlede normer, kan levere til de forskellige nationale markeder, og selskabet erkender, at godkendelse i Frankrig kun er nødvendig i forbindelse med offentlige aftaler.

31 For det tredje bemærkes, at omfanget af handelen med armeringsnet mellem medlemsstaterne fremgår tydeligt af tabellen i 4. betragtning til beslutningen samt af tabellerne i 7., 8., 9. og 10. betragtning. Sagsøgeren har ikke bestridt tallene i disse tabeller.

32 Endelig viser en række af de dokumenter, Kommissionen har påberåbt sig, at sagsøgeren ønskede at begrænse importen fra andre medlemsstater, og der er derfor ikke støtte for sagsøgerens anbringender i de faktiske omstændigheder.

33 Retten finder på grundlag af det anførte, at Kommissionens undersøgelse af produktmarkedet ikke er behæftet med fejl, og sagsøgerens anbringende må herefter forkastes.

II — *Beviset for aftalerne*

A — *Det franske marked*

1. *Perioden 1981-1982*

Den anfægtede retsakt

34 Det anføres i beslutningen (23.-50. og 159. betragtning), at sagsøgeren fra april 1981 til marts 1982 deltog i en første serie af aftaler på det franske marked. Aftalerne omfattede på den ene side de franske producenter (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG og Sotralentz) og på den anden side de udenlandske producenter, som opererede på det franske marked (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC og Tréfilarbed). Formålet hermed var at fastsætte priser og kvoter med henblik på at begrænse importen af armeringsnet til Frankrig.

Parternes argumenter

35 Sagsøgeren har ikke bestridt at have deltaget i de forskellige møder, som der henvises til i de i beslutningen nævnte dokumenter. Med hensyn til kvoterne mener sagsøgeren imidlertid, at de af Kommissionen påberåbte dokumenter i virkeligheden viser det modsatte af, hvad der er Kommissionens opfattelse. Det fremgår således af bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter (29. betragtning til beslutningen), at der i perioden april 1980 til april 1982 var en ustabil udvikling i de fire integrerede franske producenters salg, mens det fremgår af 26. betragtning til beslutningen, at importen — efter en stigning fra januar 1981 til juli-august 1981 — var stabil i årets sidste fire måneder. Disse oplysninger, som underbygges af forskellige

tabeller, sagsøgeren har fremlagt, vedrørende salget af armeringsnet på det franske marked, afkræfter, at der var tale om en opdeling af markedet. Endvidere har sagsøgeren anført, at ovennævnte bilag 6 kun vedrører de franske producenter, og det kan derfor ikke anvendes som bevis for en aftale med udenlandske producenter.

36 Med hensyn til priserne har sagsøgeren anført, at der ikke er ført bevis for en aftale. Det var nødvendigt med en prisstigning for igen at få en positiv fortjenstmargen, således som det fremgår af selskabets notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24., 27. og 28. betragtning til beslutningen). Ifølge sagsøgeren er det ikke overraskende, at andre selskaber kunne følge sagsøgerens eksempel, idet Tréfilunion var det største selskab på det franske marked, dets prislister blev regelmæssigt offentliggjort i tidsskriftet *Le moniteur des travaux publics*, og rabatterne blev beregnet på grundlag af disse prislister. Endvidere har sagsøgeren henvist til, at det i Italmet's telex af 9. marts 1982 til Ferriere Nord (bilag 18 til meddelelsen af klagepunkter, 41. betragtning til beslutningen) anføres, at selskabet ikke var forpligtet til at »bede [sine] italienske, belgiske og tyske partnere om tilladelse« for at kunne yde en midlertidig rabat på 325 FF.

37 Sagsøgeren har videre anført, at beslutningen ikke i tilstrækkeligt omfang er begrundet, idet det ikke heraf kan udledes, om Kommissionen anså de anfægtede handlinger for ophørt i april eller juni 1982. Selv om det i 23. betragtning anføres, at aftalerne omfattede perioden april 1981 til marts 1982, omtales der i 42.-45. betragtning drøftelser om forlængelse af de påståede aftaler, mens 159. betragtning kun vedrører aftalerne fra 1981-1982. Først efter at sagsøgeren anlagde sag, har Kommissionen oplyst, at overtrædelsen anses for ophørt i marts 1982. Ifølge sagsøgeren bør Retten tage hensyn hertil og nedsætte bøden, såfremt den ikke annullerer beslutningen.

38 Kommissionen har med hensyn til kvoterne anført, at den ikke kun anvendte tabellen i bilag 6 til meddelelsen af klagepunkter (29. betragtning til beslutningen),

hvoraf den i øvrigt kunne udlede, hvilke kvoter der var tildelt de franske producenter, men også Tréfilunion's notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24., 27. og 28. betragtning til beslutningen) og referatet af Tréfilunion's direktions møde den 2. marts 1982 (bilag 7 til meddelelsen af klagepunkter, 29. betragtning til beslutningen). På grundlag af disse dokumenter kunne Kommissionen fortolke tabellens indhold, og dokumenterne viser utvetydigt, at der fandtes en kvoteaftale.

39 Med hensyn til priserne har Kommissionen anført, at de blev fastsat med udgangspunkt i de rabatter, der blev forhandlet som led i aftalen, således som det fremgår af Tréfilunion's direktør, Marie's notat af 9. april 1981 (bilag 12 og 12 A til meddelelsen af klagepunkter, 34. betragtning til beslutningen; jf. også bilag 21, 22 og 23 til meddelelsen af klagepunkter, 41. og 43. betragtning til beslutningen). Hvad angår 41. betragtning til beslutningen har Kommissionen bemærket, at denne betragtning nøjagtigt viser det modsatte af det, sagsøgeren har anført. Kommissionen forstår således ikke, hvorfor det var nødvendigt at præcisere under mødet, at de franske producenter ikke var »forpligtet til at bede deres italienske, belgiske og tyske partnere om tilladelse«, hvis virksomhederne frit traf beslutninger uden indbyrdes drøftelser.

40 Med hensyn til overtrædelsens varighed har Kommissionen henvist til, at det anføres to steder i beslutningen (23. og 29. betragtning), at den første serie af aftaler fra 1981-1982 varede fra april 1981 til marts 1982. Selv om virksomhederne synes at have fortsat overtrædelsen efter dette tidspunkt, er dette ikke lagt til grund i beslutningen, og bøden vedrører derfor naturligvis ikke perioden efter den 31. marts 1982.

Rettens bemærkninger

41 Det bemærkes indledningsvis, at sagsøgeren har henvist til oplysninger i tabeller, som selskabet har fremlagt, men at selskabet ikke har bestridt en del af det bevismateriale, Kommissionen har påberåbt sig over for selskabet.

42 Retten finder, at det på grundlag af alle de dokumenter, Kommissionen har fremlagt, kan fastslås, at sagsøgeren deltog i aftalerne på det franske marked i perioden 1981-1982. Det fremgår således af to telexer af 17. marts 1981 og 9. april 1981 (bilag 9 og 11 til meddelelsen af klagepunkter, 32. og 33. betragtning til beslutningen) og Marie's notat af 9. april 1981 (bilag 12 til meddelelsen af klagepunkter, 34. betragtning til beslutningen), at sagsøgeren sammen med de italienske og belgiske producenter deltog i et møde, som blev afholdt i Paris den 1. april 1981, og hvorunder der med de italienske producenter blev aftalt kvoter, katalogpriser, rabatter, indtrængningsrabatter og forskellige former for informationsudveksling for så vidt angår det franske marked for armeringsnet. Et andet notat fra Tréfilunion af 23. oktober 1981 (bilag 1 til meddelelsen af klagepunkter, 46. og 48. betragtning til beslutningen) vedrørende en samtale mellem Tréfilunion og Tréfilarbed viser, at der var indgået en kvoteaftale med Tréfilarbed og de belgiske virksomheder Boël-Trébos og Steelinter.

43 Endvidere henvises til Tréfilunion's interne notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter, 24., 27. og 28. betragtning til beslutningen), der bl.a. viser, at »det lykkedes Tréfilunion at bremse strømmen af importerede varer ved at forberede og få vedtaget en blokade i form af en overenskomst mellem producenterne, herunder de store udenlandske producenter. Derefter opstod der en kunstig situation, hvor priserne på vort marked i 1981 forhøjedes noget, og de importerede mængder i det store og hele holdt sig på 1980-niveau«. Det anføres i det samme notat, at »hvis prisaftalens overholdelse skal sikres, nødvendiggør det i det mindste for de franske producenters vedkommende, at de selv begrænser deres salgsmængder til det nuværende niveau«. Endelig anføres i notatet: »I drøftelserne mellem producenter fra forskellige lande vedrørende de markedsandele, som skulle fastsættes, er argumenterne fra de virksomheder, som er trængt ind på markedet ved at drage fordel af den opnåede position på markedet, øjensynlig meget stærke. Eksemplet fra Frankrig i forbindelse med den seneste aftale viser, hvor vigtige disse opnåede positioner er.«

44 Disse meget klare bevisdokumenter underbygges af et notat fra Ferriere Nord vedrørende et møde i Paris den 18. februar 1982 med deltagelse af Tréfilunion, ILRO,

Martinelli, Italmet og Ferriere Nord (bilag 16 til meddelelsen af klagepunkter, 38. betragtning til beslutningen), hvori omtales en udtalelse, Marie havde fremsat ved denne lejlighed, om, at »aftalen fra begyndelsen af 1981 havde ført til de forventede resultater med hensyn til mængde og pris«.

45 Endelig bemærkes, at som Kommissionen med rette har anført, fremgår det af beslutningen (23. og 29. betragtning), at aftalen varede fra april 1981 til marts 1982. Dette har Kommissionen kunnet fastslå med støtte i et notat fra Ferriere Nord (bilag 15 til meddelelsen af klagepunkter, 37. betragtning til beslutningen) vedrørende et møde den 20. oktober 1981, hvori deltog Tréfilunion og de italienske producenter. Det anføres heri, at »resultaterne af aftalen fra marts (der trådte i kraft den 1.4.1981) ... i alt væsentligt [har] været tilfredsstillende og har bevirket en stigning i priserne både for franskmændene og italienerne«. Endvidere har Kommissionen kunnet støtte sig på et notat af 23. marts 1982 (bilag 7 til meddelelsen af klagepunkter, 29. betragtning til beslutningen), der indeholder et referat at Tréfilunion's direktions møde den 2. marts 1982, og hvori anføres, at »det vedtoges, at den gældende aftale videreføres, indtil den udløber den 31. marts«. Sagsøgeren kan således ikke gøre gældende, at det ikke fremgår af beslutningen, hvor lang tid selskabet deltog i aftalerne.

46 På grundlag af det anførte må det fastslås, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne, hvis formål var at fastsætte priser og kvoter på det franske marked i perioden fra april 1981 til marts 1982.

47 Sagsøgerens anbringende må herefter forkastes.

2. *Perioden 1983-1984*

Den anfægtede retsakt

48 Det gøres i beslutningen (51.-76. og 160. betragtning) gældende, at sagsøgeren deltog i en anden serie af aftaler, der på den ene side omfattede de franske producenter (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG og Sotralentz) og på den anden side de udenlandske producenter, som opererede på det franske marked (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC — FBC markedsførte TFE's produkter — og Tréfilarbed). Formålet hermed var at fastsætte priser og kvoter med henblik på at begrænse importen af armeringsnet til Frankrig. Denne serie af aftaler blev gennemført mellem begyndelsen af 1983 og slutningen af 1984 og blev formaliseret ved en såkaldt »protocole d'accord«, vedtaget i oktober 1983 for perioden fra den 1. juli 1983 til den 31. december 1984. Heri sammenfattedes resultaterne af forhandlingerne mellem de franske, italienske og belgiske producenter og Arbed vedrørende de kvoter og priser, der skulle anvendes på det franske marked. Kvoterne for de integrerede franske producenter blev fastsat til 60,50%, heraf 40,50% til Sacilor-koncernen (Tréfilunion og SMN) og 20% til Usinor-koncernen (CCG og STPS), mens kvoterne for de uafhængige franske producenter blev fastsat til 18% og kvoterne for de belgiske, italienske og tyske producenter blev fastsat til 13,95% af forbruget på det franske marked »som led i en aftale mellem disse producenter og de franske producenter«.

Parternes argumenter

49 Sagsøgeren har ikke bestridt, at der i den såkaldte »forberedelsesfase« var kontakter mellem selskabet og de italienske producenter som omtalt af Kommissionen i 52. og 53. betragtning til beslutningen (bilag 27 og 28 til meddelelsen af klagepunkter), navnlig i forbindelse med mødet den 23. februar 1983, men har afvist, at disse

kontakter førte til, at der blev indgået en aftale om fordeling af 39% af det franske marked mellem de uafhængige franske producenter og de belgiske, italienske og tyske producenter.

50 Hvad angår kontakten med Tréfilarbed, som er omtalt i 55. betragtning til beslutningen, og som skulle have resulteret i en aftale om Tréfilarbed's kvote, har sagsøgeren anført, at denne aftale ifølge beslutningen havde til formål at muliggøre en hurtig prisstigning, hvilket Kommissionen mener at have påvist ved de faktiske omstændigheder, der er nævnt i 56. betragtning. Ifølge sagsøgeren har Kommissionen ikke fremført noget dokument til støtte herfor, og der er derfor på ingen måde ført bevis på dette punkt.

51 Med hensyn til den såkaldte »protocole d'accord« fra 1983 har sagsøgeren anført, at denne protokol ikke blev underskrevet, og selv om aftalen fandtes, havde den ikke på noget tidspunkt indvirkning på markedsandelene eller priserne. Efter den franske Commission de la concurrence's opfattelse nægtede de udenlandske producenter at tilslutte sig denne aftale, men Kommissionen har ikke taget hensyn hertil uden dog at påpege, på grundlag af hvilke nye faktiske omstændigheder den har kunnet fastslå, at de ikke-franske producenter deltog i aftalen.

52 For så vidt angår kvoterne har sagsøgeren bestridt, at der fandtes en aftale, idet der var en løbende udvikling i de franske producenters markedsandel, hvilket fremgår både af oplysningerne i Jenny-rapporten, der var udarbejdet for den franske Commission de la concurrence, og af notatet af 10. august 1984, der er udarbejdet i forbindelse med forberedelsen af Tréfilunion's budget for 1985 og 1986 (bilag 39 til meddelelsen af klagepunkter, 62. betragtning til beslutningen).

53 Med hensyn til priserne har sagsøgeren anført, at Kommissionen ikke har ført bevis for, at der fandtes en aftale, som havde til følge, at der forelå en samordning herom, og at de såkaldte prisdirektiver ikke blev overholdt af parterne i den påståede aftale. Endvidere har sagsøgeren anført, at Kommissionen ikke kan påberåbe sig de dokumenter, der er nævnt i 57. og 58. betragtning til beslutningen, til støtte for, at der

fandtes en prisaftale. For så vidt angår 57. betragtning har sagsøgeren anført, at en prisaftale indgået i oktober 1983 ikke kan være anvendt med tilbagevirkende kraft i juli måned, og for så vidt angår 58. betragtning har sagsøgeren anført, at bilag 35 til meddelelsen af klagepunkter ikke er fremsendt til selskabet.

54 Kommissionen har med hensyn til forberedelsesfasen anført, at det er ubestrideligt, at de integrerede franske producenter og de italienske producenter indgik en aftale om deres respektive markedsandele under mødet den 23. februar 1983 (bilag 27, 28 og 29 til meddelelsen af klagepunkter, 53. og 54. betragtning til beslutningen), og at denne kun var det første led i en global aftale med andre deltagere.

55 Hvad angår aftalen med Tréfilarbed har Kommissionen bemærket, at i modsætning til, hvad sagsøgeren har anført, er beviset for Tréfilarbed's deltagelse i aftalen ikke de faktiske omstændigheder, der er nævnt i 56. betragtning, men derimod brevvekslingen mellem Sacilor og Tréfilunion på den ene side og Arbed på den anden side (bilag 30-33 til meddelelsen af klagepunkter).

56 Med hensyn til den såkaldte »protocole d'accord« har Kommissionen anført, at den blev fundet hos Tréfilunion og Tréfilarbed, og at den var underskrevet af sidstnævnte. Selv uden underskrift er den imidlertid ikke uden bevismæssig betydning. I denne forbindelse har Kommissionen anført, at de markedsandele, der er anført for virksomhederne i protokollen, er nøjagtigt de samme som dem, der blev vedtaget under det fransk-italienske møde den 23. februar 1983 og bekræftet ved udvekslingen af telexer med Tréfilarbed i juni 1983, og at der i protokollen er en henvisning til denne »overenskomst«, som var udarbejdet på forhånd [beslutningens 61. betragtning, nr. ii)]. At denne aftale fandtes, bekræftes af Marie's notat af 30. oktober 1984 (bilag 50 til meddelelsen af klagepunkter, 72. betragtning til beslutningen). Med hensyn til udtalelsen fra den franske Commission de la concurrence har Kommissionen anført, at den på ingen måde er bundet af førstnævntes vurdering, navnlig ikke med hensyn til ikke-franske virksomheder, og Kommissionen har henvist til, at den havde yderligere bevismateriale, som ikke var til rådighed for de franske myndigheder.

57 Hvad endelig angår kvoterne og priserne har Kommissionen anført, at den lange række bevisdokumenter, den har henvist til, godtgør, at aftalerne fungerede i overensstemmelse med bestemmelserne i protokollen, at prisdirektiverne blev anvendt, og at der blev opnået en prisforhøjelse på grund af kvoteaftalen.

Rettens bemærkninger

58 Retten finder, at alle de dokumenter, Kommissionen har fremlagt — også selv om der ses bort fra de dokumenter, der ikke er fremsendt til sagsøgeren, navnlig bilag 34 og 35 til meddelelsen af klagepunkter — er tilstrækkelige til at vise, at de omhandlede aftaler blev indgået, at sagsøgeren deltog heri, og at selskabet havde en ledende rolle i forhandlingerne og gennemførelsen af aftalerne. Henset til disse beviser kan sagsøgerens opfattelse ikke anses for underbygget.

59 Med hensyn til den såkaldte »forberedelsesfase« finder Retten, at det fremgår af de af Kommissionen fremlagte dokumenter vedrørende mødet den 23. februar 1983 mellem de integrerede franske producenter og ILRO, Martinelli og Ferriere Nord (bilag 27, 28 og 29 til meddelelsen af klagepunkter, 53. og 54. betragtning til beslutningen), at de to parter nåede til enighed om en aftale om fordeling af det franske marked. Det blev således aftalt under dette møde, at 61% af det franske marked skulle være forbeholdt de integrerede franske producenter og de resterende 39% skulle fordeles således: 19% til de uafhængige franske producenter, 3% til de belgiske producenter, 7% til de tyske producenter og 10% til de italienske producenter, svarende til ca. 23 000 tons pr. år. Det er klart, at der på dette tidspunkt ikke var indgået en aftale med de belgiske, de tyske og de uafhængige franske producenter, idet de ikke var til stede ved det møde, hvor aftalerne blev indgået, men dette afkræfter ikke, at der fandtes en aftale mellem de integrerede franske producenter og de italienske producenter. Samtidig enedes de om en prisstigning fra april 1983. Med hensyn til aftalen med Tréfilarbed er det tilstrækkeligt at bemærke, at

sagsøgeren ikke bestrider den lange række af dokumenter (bilag 30-33 til meddelelsen af klagepunkter), som viser, at der var kontakter mellem de franske producenter og Tréfilarbed, og at der blev indgået aftale, hvorved Tréfilarbed fik tillagt 7,55% af det franske marked.

60 Hvad angår den såkaldte »protocole d'accord« bemærkes, at der findes forskellige statistikker (bilag 42 og 43 til meddelelsen af klagepunkter, 64. og 65. betragtning til beslutningen), som for hver deltager i aftalen viser deres omsætning på det franske marked og deres markedsandel måned for måned. Disse tabeller indeholder tal, som fuldt ud svarer til indholdet i protokollen. Hertil kommer, at tallene for sagsøgerens salg er opført i rubrikken »Total aftaleparterne«, og de sammenlignes i absolutte tal og i markedsandele med tallene i kolonnen »referencetal«.

61 Disse forhold underbygges af, at det fremgår af et telex af 13. april 1984, at de franske producenter gennem Marie indkaldte de udenlandske producenter til et møde den 15. maj 1984. Formålet med mødet var »at gøre status over vort samarbejde, drøfte situationen på det europæiske marked og på grundlag heraf opstille en tidsplan for prisforhøjelser, som nærmere skal fastlægges, og den gensidige markedsindtrængning« (bilag 47 til meddelelsen af klagepunkter, 67. betragtning til beslutningen).

62 I denne forbindelse henvises også til Marie's interne notat af 30. oktober 1984 (bilag 50 til meddelelsen af klagepunkter, 72. betragtning til beslutningen), hvori det anføres, at resultatet af planerne for 1985-1986 afhænger af to grundlæggende faktorer, hvoraf den ene var »forhandlingerne for 1985 og om muligt for 1986, som jeg må føre efter samme model som de forhandlinger, hvis resultater har fundet anvendelse siden september 1983 og ophører med udgangen af 1984.« Det må også fastslås, at der forelå et memorandum fra Tréfilunion af 19. december 1984 med overskriften »Situationen på det franske marked for armeringsnet« (bilag 49 til meddelelsen af klagepunkter, 71. betragtning til beslutningen), hvori der flere gange tales om »forhøjelser« og prisstigninger, og det anføres, at »de opnåede resultater

er en direkte følge af en bevidstgørelse ('prise de conscience') hos de europæiske producenter, som opererer på det franske marked«.

63 Hvad angår udtalelsen fra den franske Commission de la concurrence kan Retten ikke tiltræde sagsøgerens argument. For det første kunne Kommissionen, således som den med rette har anført, drage sine egne slutninger på grundlag af det bevismateriale, den havde, og som ikke nødvendigvis var det samme som det, den franske myndighed havde. For det andet er Kommissionen ikke bundet af de nationale myndigheders vurdering.

64 Retten finder herefter, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne vedrørende det franske marked i perioden 1983-1984, hvis formål var at fastsætte priser og kvoter med henblik på at begrænse importen af armeringsnet til Frankrig.

65 Sagsøgerens anbringende må således forkastes.

3. *Den i 161. betragtning til beslutningen omhandlede informationsudveksling*

Den anfægtede retsakt

66 Det anføres i beslutningen (161. betragtning), at den indirekte informationsudveksling om leverancer, der som led i aftalerne på det franske marked fra 1983-1984 foregik mellem ADETS' medlemmer (herunder importøren Tréfilarbed), og som

blev koordineret af ADETS, udgør en samordnet praksis i henhold til principperne i Domstolens dom i sagen vedrørende virksomhederne inden for den europæiske sukkerindustri (dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663, præmis 173 og 174). Ifølge beslutningen udgør individuel oplysning til konkurrenter om enkeltvirksomheders afsætning en begrænsning og fordrejning af konkurrencen, som på grund af Tréfilarbed's deltagelse kunne påvirke handelen mellem medlemsstater.

Parternes argumenter

67 Sagsøgeren har anført, at selskabet ikke, således som beslutningen er affattet, kan se, om det er blevet pålagt en bøde for at have deltaget i den indirekte informationsudveksling. Hvis det er tilfældet, har Kommissionen anvendt principperne i dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen forkert. Ifølge denne dom forbyder reglerne i traktaten kun en informationsudveksling, som har til formål eller til følge at påvirke en konkurrents adfærd på markedet, dvs. med hensyn til fremtiden. I dette tilfælde vedrørte informationsudvekslingen mellem ADETS's medlemmer fortiden og ikke fremtiden, således som det fremgår af beslutningen, hvori det anføres, at informationsudvekslingen vedrørte »individuelle leverancer, som var foretaget på det franske marked«. Endvidere finder sagsøgeren, at såfremt selskabet gøres ansvarligt for denne overtrædelse, pålægges det en sanktion for de samme faktiske omstændigheder flere gange.

68 Kommissionen har anført, at den ikke har pålagt en sanktion for denne informationsudveksling i sig selv, men at den udgør et led i gennemførelsen af aftalerne på det franske marked i 1983-1984. Der er tale om et yderligere bevis for, at aftalerne fandtes, og endvidere har informationsudvekslingen forstærket virkningerne og sikret gennemførelsen, hvorved den har medvirket til at øge grovheden af den af sagsøgeren begåede overtrædelse. Med hensyn til dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen finder Kommissionen, at selv om informationsudvekslingen ganske vist vedrørte de mængder, de enkelte virksomheder allerede havde leveret (altså reelt vedrørte »fortiden«), var formålet hermed alligevel at fastlægge den

enkelte virksomheds fremtidige leverancer inden for rammerne af de aftalte kvoter. Ifølge Kommissionen er sondringen mellem oplysninger vedrørende fortiden og oplysninger vedrørende fremtiden kunstig og uden betydning. Endelig har Kommissionen anført, at der ikke er tale om kumulation af sanktioner, idet den ikke særskilt har pålagt en bøde for informationsudvekslingen på den ene side og kvote- og prisaftalerne på den anden side, men har lagt til grund, at aftalerne bl.a. indeholdt bestemmelser om et informationsudvekslingssystem.

69 Sagsøgeren har i replikken bemærket, at Kommissionen i svarskriftet har anført, at der ikke er pålagt sanktion for den i 161. betragtning til beslutningen omhandlede informationsudveksling i sig selv, men at den udgør »et led i gennemførelsen af aftalerne på det franske marked i 1983-1984«. Ifølge sagsøgeren bør Retten fastslå, at det følger af ordlyden af 161. betragtning, at der ikke var tale om en skærpende omstændighed, men om en samordnet praksis, hvilket synes at udgøre en særskilt overtrædelse, og Retten bør derfor annullere denne del af beslutningen, idet Kommissionen ikke på dette punkt kan ændre begrundelsen.

70 Kommissionen har heroverfor anført, at den ikke i svarskriftet har ændret begrundelsen, men at den alene har uddybet dette spørgsmål, og at 161. betragtning til beslutningen er klar på dette punkt, idet det fremgår heraf, at informationsudvekslingen fandt sted som led i anvendelsen af de omhandlede aftaler.

Rettens bemærkninger

71 Retten finder, at 161. betragtning til beslutningen ikke kan fortolkes således, at sagsøgeren herved pålægges ansvar for den indirekte informationsudveksling som en overtrædelse, der er særskilt i forhold til selskabets deltagelse i kvote- og prisafta-

lerne på det franske marked i perioden 1983-1984 således som fastslået i 160. betragtning til beslutningen.

72 For det første bemærkes, at Kommissionen med rette i 161. betragtning har anset informationsudvekslingen for en samordnet praksis i henhold til de principper, Domstolen fastslog i dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen. Det må i denne forbindelse fastslås, at som Kommissionen har understreget, omfattede informationsudvekslingen ikke kun allerede foretagne leverancer, men havde også til formål at muliggøre en permanent kontrol med igangværende leverancer med henblik på at sikre, at aftalen fungerede tilfredsstillende, således som det fremgår af bilag I til den nævnte »protocole d'accord«, hvori anføres: »Med henblik på at sikre, at aftalen fungerer så tilfredsstillende som muligt, må der gives ... de statistiske oplysninger, som i denne forbindelse er nødvendige: angivelser hver tiende dag ... af effektuerede ordrer og indgåede ordrer«, og »disse angivelser gør det muligt for sekretariatet at gennemføre en samlet planlægning for branchen«. Efter de principper, som er fastslået i dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, er der klart tale om en samordnet praksis, som har til formål og til følge at fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet.

73 For det andet finder Retten, at den omstændighed, at informationsudvekslingen udgør en samordnet praksis, og at den kvalificeres som sådan i 161. betragtning, ikke medfører, således som sagsøgeren med urette har anført, at beslutningen må fortolkes på den måde, at der er tale om en overtrædelse, der er særskilt i forhold til den i 160. betragtning omhandlede overtrædelse. Det fremgår således af 161. betragtning, at den indirekte informationsudveksling foregik mellem ADETS' medlemmer som led i den i 160. betragtning omhandlede aftale, og dette må forstås som en del af fremstillingen af de omstændigheder, hvorunder informationsudvekslingen fandt sted, og ikke på den måde, at informationsudvekslingen ikke var en del af den omhandlede aftale.

74 Sagsøgerens anbringende må derfor forkastes.

B — *Benelux-markedet*

Den anfægtede retsakt

75 Ifølge beslutningen [78. betragtning, litra a) og b), samt 163. og 168. betragtning] har sagsøgeren deltaget i aftaler om priser indgået mellem de største producenter, der afsatte deres produkter på Benelux-markedet, indbefattet ikke-Benelux-producenter, og i aftaler indgået mellem de tyske producenter, som eksporterede til Benelux-landene, og de øvrige producenter, der afsatte deres produkter på Benelux-markedet, om overholdelse af de priser, som blev fastsat for dette marked. Ifølge beslutningen blev disse aftaler indgået ved de møder, som blev afholdt i Breda og Bunnik (Nederlandene) mellem august 1982 og november 1985. I disse møder deltog i hvert fald (168. betragtning til beslutningen) Thibodraad, Tréfilarbed, Boël/Trébos, FBC, Van Merksteijn, ZND, Tréfilunion og blandt de tyske producenter i hvert fald BStG. Beslutningen bygger på dette punkt på en række telexer, som Tréfilunion's agent i Benelux-landene sendte til selskabet. Disse telexer indeholder præcise oplysninger om hvert møde (dato, sted, deltagere, fraværende, emne (drøftelse af markedsforholdene, forslag og beslutninger vedrørende priser), fastsættelse af tid og sted for det næste møde).

76 Det anføres i beslutningen (164. betragtning), at selv om der ikke på møderne i Breda og Bunnik blev indgået kvoteaftaler (forslag herom blev drøftet, men tilsyneladende ikke vedtaget), blev der dog givet oplysninger til konkurrenterne om de enkelte virksomheder med henblik på forberedelse af en kvoteaftale, og navnlig gav Tréfilunion Boël/Trébos oplysninger om selskabets eksport (85. betragtning til beslutningen), hvilket er i strid med traktatens artikel 85, stk. 1.

Parternes argumenter

77 Sagsøgeren har erkendt at have deltaget i flere møder vedrørende det belgiske og nederlandske marked, og at der blev indgået prisaftaler. Selskabet har imidlertid anført, at disse aftaler ikke havde nogen indflydelse på markedsandelene, og at man ved hvert møde måtte konstatere, at beslutningerne fra sidste møde ikke havde kunnet gennemføres, og ændre disse beslutninger. Endvidere har sagsøgeren anført, at selskabet havde en meget lille andel af det belgiske marked på grund af det tyske krisekartel, som gjorde eksport fra Tyskland til Belgien lettere og medførte et fald i priserne på dette marked.

78 Kommissionen har anført, at en eventuel manglende overholdelse af priserne er uden betydning for, om der forelå en overtrædelse. Der foreligger en overtrædelse på det tidspunkt, hvor der i fællesskab fastsættes priser. Sagsøgeren har selv erkendt, at der faktisk blev truffet beslutninger. Med hensyn til, at sagsøgeren kun skulle have haft en lille markedsandel, har Kommissionen anført, at dette ikke indebærer, at selskabet ikke deltog i aftalerne, hvilket i øvrigt fremgår af de dokumenter, som er nævnt i 97., 98. og 101. betragtning til beslutningen (forskellige telexer, som er gengivet i bilag 68, 69 og 73 til meddelelsen af klagepunkter). Tréfilunion afstod faktisk fra at sælge på Benelux-markedet som følge af de aftaler, selskabet deltog i med henblik på at øge priserne.

Rettens bemærkninger

79 Det bemærkes, at sagsøgeren har erkendt at have deltaget i møderne, og at der under disse blev truffet beslutninger vedrørende priser. Det bemærkes i denne forbindelse, at det ikke fratager møderne deres konkurrencebegrænsende formål, at de aftalte priser ikke måtte være blevet overholdt, ligesom det ikke indebærer, at sagsøgeren ikke deltog i aftalerne, men denne omstændighed vil kun kunne vise, at selskabet ikke gennemførte de omhandlede aftaler. Det er således ikke nødvendigt med henblik på anvendelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, at tage hensyn til en

aftales konkrete virkninger, når det fremgår, således som det er tilfældet med de i beslutningen fastslåede aftaler, at formålet hermed er at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet (Domstolens dom af 11.1.1990, sag C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici mod Kommissionen, Sml. I, s. 45, summarisk offentliggørelse).

80 Under alle omstændigheder finder Retten ikke, at sagsøgeren kan påberåbe sig, at selskabet på grund af det tyske strukturkrisekartel havde en lille markedsandel, idet den lille markedsandel, således som det fremgår af Tréfilunion's telex af 3. april 1984 til Boël (bilag 69 til meddelelsen af klagepunkter, 97. betragtning til beslutningen), skyldtes den adfærd, selskabet indtog efter at have tiltrådt aftalerne med henblik på ikke af bringe de beslutninger, der var truffet vedrørende priserne på Benelux-markedet, i fare.

81 Kommissionen findes herefter at have ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne på Benelux-markedet i perioden fra august 1982 til november 1985, og at disse drejede sig om priser.

82 Endvidere bemærkes, at sagsøgeren ikke har bestridt, at selskabet gav sine konkurrenter oplysninger som led i forberedelsen af en kvoteaftale. Kommissionen findes derfor at have ført tilstrækkeligt bevis for en samordnet praksis i henhold til traktatens artikel 85 (Rettens dom af 17.12.1991, sag T-7/89, Hercules Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 1711, præmis 258-261).

83 Sagsøgerens anbringende bør derfor forkastes.

C — Aftalen fra 1985 mellem BStG og Tréfilunion vedrørende den gensidige markedsindtrængning mellem Tyskland og Frankrig

Den anfægtede retsakt

84 Det anføres i beslutningen (135.-143. og 176. betragtning), at sagsøgeren deltog i aftaler vedrørende gensidig markedsindtrængning mellem Tyskland og Frankrig sammen med den tyske virksomhed BStG. Aftalerne blev indgået under en samtale den 7. juni 1985 mellem BStG's administrerende direktør, Michael Müller, og Tréfilunion's direktør, Marie, således som det fremgår af et af Marie udarbejdet internt notat af 16. juli 1985 (bilag 106 til meddelelsen af klagepunkter) og et af Michael Müller udarbejdet internt notat af 27. august 1985 (bilag 107 til meddelelsen af klagepunkter). Ifølge beslutningen (140. betragtning) blev de gensidige indrømmelser, som blev gjort på dette møde, også overholdt, hvilket fremgår af, at hverken Tréfilunion eller de øvrige franske producenter indgav klage over det tyske strukturkrisekartel, og at der ikke fra BStG's fabrik i Gelsenkirchen (Tyskland) blev eksporteret katalognet til Frankrig. Det fremgår endvidere af de to notater, at enhver fremtidig eksport skulle være undergivet kvoter.

85 Det anføres videre i beslutningen (176. betragtning), at de aftaler, som blev indgået under samtalen den 7. juni 1985 mellem Müller og Marie vedrørende den gensidige markedsindtrængning mellem Tyskland og Frankrig udgør en begrænsning i konkurrencen mellem tyske og franske producenter, som kunne påvirke handelen mellem medlemsstater.

Parternes argumenter

86 Sagsøgeren har anført, at der blot var tale om et møde mellem Müller og Marie. Der blev ikke indgået nogen aftale, hvilket fremgår af, at der under samtalen fra begge sider blev taget forbehold. Selv om der blev ført drøftelser, var formålet

hermed ikke direkte at bringe en aftale i stand med henblik på at begrænse den gensidige markedsindtrængning mellem Frankrig og Tyskland vedrørende armeringsnet. Ifølge sagsøgeren har Kommissionen ikke ført bevis for, at der skete en nedsættelse af den tyske indtrængning i Frankrig. Sagsøgeren har herved henvist til, at Michael Müller skrev i sit notat, at han ville undersøge »eventuelle muligheder for at dæmme op for den gensidige indtrængning«. Ifølge sagsøgeren blev der ikke truffet foranstaltninger med henblik på at begrænse konkurrencen fra Tyskland.

87 Kommissionen har bestridt det af sagsøgeren anførte og har bemærket, at Marie's referat af 16. juli 1985 indeholder et afsnit med overskriften »Konklusion«, hvori anføres, at der »straks« ville blive givet visse indrømmelser. Disse indrømmelser var kun et første led »indtil det næste møde«, men der var tale om egentlige indrømmelser med henblik på at begrænse den gensidige indtrængning mellem Frankrig og Tyskland.

Rettens bemærkninger

88 Det bemærkes, at sagsøgeren ifølge beslutningen (140. betragtning) deltog i en generel samordning sammen med BStG med det formål at begrænse deres producters gensidige indtrængning på det tyske og franske marked. Samordningen bestod af tre dele: Tréfilunion afstod fra at indgive klage til Kommissionen over det tyske krisekartel. Der blev ikke fra BStG's fabrik i Gelsenkirchen eksporteret katalognet til Frankrig i en periode på to-tre måneder. Endelig enedes de to parter om, at deres fremtidige eksport skulle være undergivet kvoter.

89 Retten finder, at gennemgangen af de to nævnte notater (jf. præmis 84) viser, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren havde foretaget en samordning med BStG på de to første punkter. Marie anfører således i sit notat

under overskriften »Konklusion«, at »der ikke indgives klage over Kartellvertrag i Bruxelles«. Michael Müller's notat er ligeledes klart på dette punkt: »Marie påtog sig ikke at indgive klage ... han vil være indstillet på at godkende en tilladelse til Gelsenkirchen på betingelse af, at den ikke anvendes før om to-tre måneder ... Jeg accepterede fristen på to-tre måneder.« Retten finder, at den forpligtelse, Marie påtog sig til ikke at indgive klage over det tyske krisekartel, må anses for en adfærd, der er udvist over for en konkurrent, mod, at denne til gengæld gav indrømmelser, som led i en mod traktatens artikel 85, stk. 1, stridende aftale.

90 Ordlyden af de to notater viser ligeledes, at de to parter ønskede at nå frem til en ligevægt og en begrænsning af deres produkters gensidige indtrængning i de to lande. Det må således fastslås, at Michael Müller i sit notat anfører, at »vi for vort vedkommende er meget interesseret i en begrænsning af den gensidige markedsindtrængning. Dette er imidlertid sværere at regulere på grund af det store antal deltagere, end det er tilfældet på nationalt plan, og er under alle omstændigheder først sikkert, når prisniveauet er det samme på de involverede markeder«. Michael Müller anfører i samme notat, at Marie fremsatte nogle forslag og gav udtryk for visse ønsker, herunder at der blev opnået »balance mellem markedsindtrængningen mellem de to lande i absolutte mængder«. På den anden side anfører Marie i sit notat under overskriften »Konklusion«, at »BStG hurtigst muligt og i afventning af det næste møde tager kontakt med de øvrige tyske producenter for at lette de franske producenter adgangen til Tyskland ved ophævelse af visse bestemmelser og at aftale et tal for markedsindtrængningen, for at forsøge at begrænse Moselstahl's aktiviteter (via Stiness) og at undersøge muligheden for, at Gelsenkirchen integreres i det samlede tyske volumen, idet den mængde, der skal opnås på det franske marked, endnu ikke er fastsat«.

91 På grundlag af denne gennemgang finder Retten, at der kun er ført bevis for, at de to parter påtænkte at indgå en kvoteaftale, som var afhængig af de øvrige tyske virksomheders reaktion.

92 Kommissionen findes herefter at have ført tilstrækkeligt bevis for de faktiske omstændigheder, som er beskrevet i beslutningens 140. betragtning, første afsnit, nemlig at Tréfilunion forpligtede sig til ikke at indgive klage over strukturkrisekartellet, og at BStG afstod fra at eksportere katalognet til Frankrig i en periode på to-tre måneder. Retten finder imidlertid ikke, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at der fandtes en aftale, hvorefter parternes fremtidige eksport skulle være undergivet kvoter, således som beskrevet i beslutningens 140. betragtning, andet afsnit.

93 Herefter må sagsøgerens anbringende for så vidt angår de aftaler, der er beskrevet i beslutningens 140. betragtning, første afsnit, forkastes, og det må tiltrædes, at Kommissionen anså aftalerne for en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1. Derimod må sagsøgerens anbringende tiltrædes for så vidt angår de i beslutningens 140. betragtning, andet afsnit, omtalte faktiske omstændigheder. Da der ikke er ført bevis for disse faktiske omstændigheder, er de ikke omfattet af traktatens artikel 85, stk. 1.

III — *Spørgsmålet, om konkurrencebegrænsningen og påvirkningen af handelen mellem medlemsstater var mærkbar*

Parternes argumenter

94 Sagsøgeren har bestridt det i 159. betragtning til beslutningen anførte, hvorefter aftalekomplekset fra 1981-1982 »mærkbart påvirkede handelen mellem medlemsstater, idet det direkte vedrørte en regulering af de grænseoverskridende varebevægelser«. Den omstændighed, at de pågældende produkter ikke kunne udveksles mellem medlemsstaterne og ikke var substituerbare, navnlig fordi der i Frankrig

skulle indhentes en godkendelse på grundlag af ADETS' program, som var forskelligt fra det tyske, belgiske og nederlandske produktprogram, og som medførte en stigning i fremstillingsprisen for de franske produkter, gør, at der ikke kan have været tale om en påvirkning af handelen mellem medlemsstater. Når der ikke foreligger en sådan påvirkning, finder artikel 85, stk. 1, ikke anvendelse.

95 Subsidiært har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen ikke har ført bevis for, at der fandtes kvoteaftaler, og endnu mindre, at de havde til følge, at importen til Frankrig var undergivet en regulering, men importen steg derimod. Med hensyn til prisaftalerne har sagsøgeren anført, at selskabet havde en ledende rolle, at dets priser blev offentliggjort, og det indrettede sig efter dem. Kommissionen fastslog i beslutning 84/405/EØF af 6. august 1984 (IV/30.350 — Zinc Producer Group, EFT L 220, s. 27, herefter benævnt »zink-beslutningen«), at det ikke i en sådan situation er umuligt for virksomhederne selvstændigt at afgøre, hvilken politik de har til hensigt at føre på fællesmarkedet. Kommissionen udtalte i denne forbindelse, at »under sådanne omstændigheder er en adfærd med parallel prisfastsættelse i et oligopol, der producerer homogene produkter, ikke i sig selv tilstrækkeligt bevis på samordnet praksis«. Ifølge sagsøgeren er det netop tilfældet med hensyn til armeringsnet. Efter sagsøgerens opfattelse kan en adfærd med parallelle priser på markedet under alle omstændigheder slet ikke udgøre en overtrædelse.

96 Kommissionen har anført, at når henses til de afgørende beviser for, at der fandtes aftaler, er sagsøgerens betragtninger vedrørende mulighederne for at udveksle produkterne mellem landene ikke tilstrækkelige til at bringe beslutningens lovlighed i tvivl (jf. ovenfor, præmis 28). Kommissionen bestrider, at de forskellige tekniske normer i de forskellige lande skabte egentlige barrierer, og med henvisning til Tréfilunion's notat af 1. december 1981 (bilag 5 til meddelelsen af klagepunkter) har Kommissionen anført, at den i beslutningen fastslåede prisstigning skyldtes selve aftalerne og ikke betingelserne for fremstilling af de omhandlede produkter.

97 Kommissionen har ikke bestridt, at armeringsnet er et homogent produkt (i hvert fald inden for hver gruppe), og at producenterne befinder sig i et oligopol, ligesom det var tilfældet i den nævnte »zink-beslutning«, men dette er ikke tilstrækkeligt til, at det kan fastslås, at der ikke forelå en aftale i dette tilfælde. De beviser, Kommissionen i dette tilfælde er i besiddelse af, vedrører ikke kun den adfærd, den har kunnet fastslå med hensyn til priser, men omfatter også dokumenter, som viser, at der fandtes en aftale. Ifølge »zink-beslutningen« kan »tilstrækkeligt bevis ... imidlertid bestå i en kombination af parallel prisfastsættelse og andre forhold, som kontakter mellem virksomheder om ønskede prisændringer, inden ændringerne foretages, eller udveksling af oplysninger, der forstærker kontakter af denne art«. Selv om en »parallel adfærd« ikke udgør en overtrædelse, er det dog indicium for en aftale. En samordnet adfærd er en overtrædelse og beviset herfor den parallelle adfærd. Den omstændighed, at Tréfilunion havde en ledende rolle, forklarer ikke paralleliteten i priserne, idet de anvendte priser indeholdt rabatter i forhold til prislisterne.

Rettens bemærkninger

98 Indledningsvis bemærkes, at sagsøgerens anbringende om, at Kommissionens undersøgelse af markedet er behæftet med fejl, allerede er blevet forkastet (jf. ovenfor, præmis 29 ff.).

99 Ifølge traktatens artikel 85, stk. 1, er alle aftaler mellem virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, uforenelige med fællesmarkedet og forbudt, navnlig sådanne, som består i direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser og opdeling af markeder eller forsyningskilder.

100 Det fremgår af bestemmelsen, at det afgørende spørgsmål er, om de aftaler, sagsøgeren deltog i sammen med andre virksomheder, havde til formål eller til følge at begrænse konkurrencen, og om de kunne påvirke handelen mellem medlemsstater (Rettens dom af 17.12.1991, sag T-6/89, Enichem Anic mod Kommissionen, Sml. II, s. 1623, præmis 216 og 224).

101 Det bemærkes, at det fremgår af Rettens bemærkninger vedrørende beviset for aftalerne, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at sagsøgeren deltog i aftalerne på det franske marked i perioden 1981-1982, hvis formål var at begrænse konkurrencen på fællesmarkedet, navnlig ved fastsættelse af priser og salgsmængder.

102 Endvidere bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at en vedtagelse, en aftale eller en praksis kun kan påvirke handelen mellem medlemsstater, såfremt det på grundlag af alle faktiske og retlige omstændigheder kan forudsiges med en tilstrækkelig grad af sandsynlighed, at de vil kunne øve en direkte eller indirekte, aktuel eller potentiel indflydelse på handelen mellem medlemsstater, således at de vil kunne hindre, at der skabes et indre marked mellem medlemsstater (ovennævnte dom i safen Van Landewyck m.fl. mod Kommissionen, præmis 170).

103 I øvrigt bemærkes, at det efter traktatens artikel 85, stk. 1, ikke er nødvendigt, at de fastslåede konkurrencebegrænsninger faktisk har påvirket handelen mellem medlemsstater mærkbart, men kun, at det er bevist, at aftalerne kan have haft en sådan virkning (Domstolens dom af 1.2.1978, sag 19/77, Miller mod Kommissionen, Sml. s. 131, på s. 152).

104 Under alle omstændigheder kunne de konstaterede konkurrencebegrænsninger dreje handelsstrømmene bort fra den retning, de ellers ville have taget, idet formå

let med og virkningen af konkurrencebegrænsningerne var at regulere de forskellige producenters import. Det må således fastslås, at som det fremgår af Rettens bemærkninger vedrørende beviset for aftalerne, indebar de, at der gennemførtes en regulering af importen, og at der blev fastsat priser på de forskellige markeder. Endvidere vedrørte aftalerne direkte reguleringen af den grænseoverskridende handel med produkterne, og tyske, belgiske, italienske, franske og nederlandske producenter deltog heri. Kommissionen fastslog derfor med rette, at de aftaler, sagsøgeren deltog i, kunne påvirke handelen mellem medlemsstater.

105 Selv om det ikke er nødvendigt for sagens afgørelse bemærkes, at det forhold, at Tréfilunion havde en ledende rolle, og at selskabets priser blev offentliggjort, ikke påvirker konstateringerne vedrørende beviset for aftalerne. Kommissionen foretog disse konstateringer på grundlag af en række dokumenter, som viser det modsatte af, hvad sagsøgeren har anført.

106 Sagsøgerens anbringende må derfor forkastes.

IV — *Omstændigheder, der gjorde sagsøgerens adfærd berettiget*

Parternes argumenter

107 Sagsøgeren har anført, at Domstolen i dom af 8. juni 1982 (sag 258/78, Nungesser og Eisele mod Kommissionen, Sml. s. 2015, herefter benævnt »majs-dommen«) har anerkendt en »rule of reason«, hvorefter traktatens artikel 85, stk. 1 — ud over de tilfælde, hvor der efter artikel 85, stk. 3, kan opnås en fritagelse — i visse tilfælde ikke finder anvendelse, selv om de anfægtede bestemmelser som udgangspunkt må anses for konkurrencebegrænsende. De principper, der er fastslået i denne dom, må finde analog anvendelse i dette tilfælde, hvor der var tale om et oligopol, og hvor de tyske producenter i hvert fald fra 1983 befandt sig i en særlig gunstig situation.

Som led i strukturkrisekartellet blev der således fastsat leveringskvoter udelukkende for det indre tyske marked, og man begunstigede derved eksporten, idet de tyske producenter opnåede et tilskud på 80 DM/ton, hvis de ikke udnyttede deres kvoter. Sagsøgeren var nødt til træffe forholdsregler over for denne konkurrence, og selskabets adfærd var derfor berettiget. I denne situation finder traktatens artikel 85, stk. 1, ikke anvendelse, i hvert fald ikke fra 1983.

108 Kommissionen har anført, at det er med urette, at sagsøgeren gør gældende, at artikel 85 på grund af særlige omstændigheder, herunder, at der fra 1983 fandtes et tysk strukturkrisekartel, ikke finder anvendelse på de øvrige virksomheders adfærd, der gik ud på »at træffe forholdsregler over for denne form for konkurrence«. Den omstændighed, at nogle virksomheder overtræder konkurrencereglerne, kan således på ingen måde begrunde, at andre virksomheder overtræder disse regler, og dette har ikke noget at gøre med en »rule of reason«, som sagsøgeren mener at kunne udlede af »majs-dommen«. Ifølge Kommissionen er enhver aftale, der er omfattet af traktatens artikel 85, stk. 1, uden undtagelse forbudt, uanset grunden til, at aftalen er blevet indgået. I »majs-dommen« var der tale om en helt særlig situation, som er fuldstændig forskellig fra det foreliggende tilfælde, og man kan derfor ikke heraf udlede, at der findes en »rule of reason«, hvorefter konkurrencebegrænsende aftaler falder uden for anvendelsesområdet for traktatens artikel 85, stk. 1, når der inden for samme branche findes andre aftaler.

Rettens bemærkninger

109 Det bemærkes, at Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at de foreliggende aftaler havde et konkurrencebegrænsende formål i henhold til traktatens artikel 85,

stk. 1. Det skal endvidere understreges, at den åbenlyse karakter af overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, navnlig litra a) og c), under alle omstændigheder udelukker anvendelsen af en »rule of reason«, også selv om det antages, at denne regel kan anvendes i forbindelse med de fællesskabsretlige konkurrenceregler, idet overtrædelsen i dette tilfælde må anses for en overtrædelse »per se« af konkurrencereglerne (Rettens dom af 10.3.1992, sag T-14/89, Montedipe mod Kommissionen, Sml. II, s. 1155, præmis 265).

110 Sagsøgerens anbringende kan derfor ikke tiltrædes.

Anbringendet om tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17

I — *Utilstrækkelig hensyntagen til den økonomiske og retlige sammenhæng*

Parternes argumenter

111 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen skulle have taget hensyn til den økonomiske og retlige sammenhæng i byggesektoren og sektoren for valstråd. Byggesektoren, der aftager den største mængde armeringsnet, befandt sig fra 1976 til 1985 i en dyb krise både i Frankrig og i de øvrige medlemsstater, hvilket medførte et kraftigt fald i efterspørgslen på armeringsnet. Endvidere har sagsøgeren henvist til den tætte forbindelse, der er mellem armeringsnet og valstråd, der var undergivet en kvote- og prisordning og regler for prisfastsættelsen. Fra juni til oktober 1982 var der i Frankrig en fastfrysning af priserne på armeringsnet. På denne baggrund var selskabet nødt til at gennemføre en omstruktureringsplan med henblik på at forbedre produktiviteten, reducere antallet af produktionssteder og antallet af ansatte og tilpasse produkterne, så de svarede til de nye krav og den teknologiske udvikling. Selv om disse omstruktureringsaftaler ikke blev underskrevet eller anmeldt til

Kommissionen, bør dette ikke være til hinder for, at der tages hensyn hertil. Ifølge sagsøgeren er situationen i denne sag ikke forskellig fra den, der forelå i »zink-beslutningen« eller i Kommissionens beslutning 84/380/EØF af 4. juli 1984 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/30.810 — Syntetiske fibre, EFT L 207, s. 17, herefter benævnt »fiber-beslutningen«), hvori Kommissionen anerkendte, at der selv i forbindelse med ikke-anmeldte aftaler kan tages hensyn til, at aftaler om begrænsning af og kontrol med produktionen faktisk kan have haft til formål at hjælpe virksomhederne til at komme ud af en vanskelig økonomisk situation, også selv om de ikke har ført til en forbedring af strukturen på udbudssiden (100. betragtning til »zink«-beslutningen).

112 Endvidere har sagsøgeren gjort gældende, at det fremgår af Kommissionens beslutning 84/388/EØF af 23. juli 1984 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/30.988 — Aftaler og samordnet praksis inden for planglasindustrien i Benelux-landene, EFT L 212, s. 13, herefter benævnt »planglas-beslutningen«), at det ikke er nødvendigt, at der har været en egentlig plan, som har ført til en formel aftale mellem de pågældende virksomheder, og det skal heller ikke godtgøres, at der er en årsagsforbindelse mellem den pågældende aftale og omstruktureringen, for at bøderne kan nedsættes.

113 Kommissionen har anført, at den i beslutningen (200., 201. og 202. betragtning) ved udmålingen af bøden har taget hensyn til krisesituationen i sektoren for armeringsnet. De af sagsøgeren nævnte beslutninger vedrører andre situationer. I »fiber-beslutningen« meddelte Kommissionen i medfør af traktatens artikel 85, stk. 3, en fritagelse for en aftale om en samordnet kapacitetsnedskæring, som var anmeldt til Kommissionen. I »zink-beslutningen« forbød Kommissionen en kvote- og prisaftale i medfør af traktatens artikel 85, stk. 1.

114 Endvidere har Kommissionen anført, at det fremgår af *Den Tolvte Beretning om Konkurrencepolitikken*, at den kan acceptere aftaler, hvorved der aftales en samordnet kapacitetsnedskæring, som indeholder et detaljeret og bindende program for lukning af virksomheder, og som ikke på anden måde begrænser virksomhedernes individuelle handlefrihed. Kommissionen finder imidlertid, at den af sagsøgeren påberåbte omstruktureringsplan ikke kan anses for en aftale om samordnet nedskæring af overkapacitet i en periode med en strukturkrise, og under alle omstændigheder har hverken sagsøgeren eller andre anmeldt en aftale herom til Kommissionen.

115 Med hensyn til den priskontrol, som var tilladt efter de på det omhandlede tidspunkt gældende franske bestemmelser, har Kommissionen anført, at den periode, hvor priserne var fastfrosset (14.6.-31.10.1982), ikke omfatter den periode, hvor Kommissionen har anset overtrædelsen for begået.

Rettens bemærkninger

116 Det bemærkes, at Kommissionen i beslutningen har oplyst, at den har taget hensyn til en række omstændigheder, der gør sig gældende for alle virksomhederne, og den har på grundlag heraf begrænset bøderne til et beløb, som ligger væsentligt under det beløb, der normalt ville være berettiget (208. betragtning til beslutningen). Til disse omstændigheder hører bl.a. det forhold, at prisen på armeringsnet for 75-80%'s vedkommende afhænger af prisen på valstråd, der var undergivet produktionskvoter, at der var tale om en konjunkturbestemt nedgang i efterspørgslen, overskudskapacitet, kortvarige markedsudsving og en lidet tilfredsstillende fortjeneste (201. betragtning til beslutningen) samt vekselvirkningerne mellem armeringsnet og armeringsstænger (202. betragtning til beslutningen).

117 Endvidere finder Retten ikke, at sagsøgeren kan påberåbe sig Kommissionens tre beslutninger om »syntetiske fibre«, »zink« og »planglas«, idet der er tale om sager, som væsentligt afviger fra den foreliggende. I »fiber-beslutningen« var der tale om en aftale om samordnet kapacitetsnedskæring, som var anmeldt og opnåede en fritagelse i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3. I »zink-« og »planglas-beslutningerne« forbød Kommissionen en kvote- og prisaftale, selv om krisesituationen ligesom i dette tilfælde blev anset for en formildende omstændighed. Hertil kommer, at den af sagsøgeren påberåbte omstruktureringsplan ikke kan anses for en aftale om samordnet nedskæring af overskudskapacitet, og at virksomhederne under alle omstændigheder kunne have anmeldt deres aftaler til Kommissionen, jf. traktatens artikel 85, stk. 3, således at Kommissionen kunne have taget stilling til, om de var i overensstemmelse med de heri fastsatte kriterier. Da sagsøgeren ikke har gjort dette, kan selskabet ikke påberåbe sig krisesituationen som begrundelse for, at der blev indgået hemmelige aftaler i strid med traktatens artikel 85, stk. 1.

118 Endelig bemærkes, at sagsøgeren ikke kan påberåbe sig, at der fandtes nationale regler, hvorefter priskontrol var tilladt. Som det fremgår af fast retspraksis, er den omstændighed, at de nationale myndigheder kendte eller godkendte virksomhedernes adfærd eller måske ligefrem tilskyndede hertil, uden betydning for, om traktatens artikel 85 og i givet fald artikel 86 finder anvendelse (Domstolens dom af 10.1.1985, sag 229/83, Leclerc m.fl., Sml. s. 1, og af 29.1.1985, sag 231/81, Cullet, Sml. s. 305; Rettens dom af 29.6.1993, sag T-7/92, Asia Motor France m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 669, præmis 71). Endvidere er den periode, hvor priserne var fastfrosset, som Kommissionen med rette har anført, ikke anset for en del af den periode, hvor overtrædelsen ifølge beslutningen fandt sted.

119 Sagsøgerens anbringende må herefter forkastes.

II — *Spørgsmålet, om der forelå et tilfælde af force majeure, og om Kommissionen undlod at foretage sig noget*

Parternes argumenter

120 Sagsøgeren har anført, at den omstændighed, at der på det tyske marked for armeringsnet fandtes et strukturkrisekartel, som var godkendt af Bundeskartellamt, omtalt i *Bulletin for De Europæiske Fællesskaber* og accepteret af Kommissionen i fire år, udgjorde et tilfælde af force majeure, som medførte, at selskabet anså kartellet for lovligt, både efter tysk ret og fællesskabsretten, mens der ikke fandtes en tilsvarende retlig mulighed for de franske producenter efter fransk ret. Ifølge sagsøgeren må Domstolens dom af 16. marts 1974 (forenede sager 6/73 og 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano og Commercial Solvents mod Kommissionen, Sml. s. 223, herefter benævnt »Zoja-dommen«) anvendes analogt. I denne dom blev den bøde, der var pålagt sagsøgerne, nedsat, fordi der var gået for lang tid fra det tidspunkt, hvor en tredjemand, selskabet Zoja, indgav klage, og til Kommissionen traf beslutning om at indlede proceduren.

121 Kommissionen har anført, at det forhold, at det tyske kartel fandtes, ikke kan begrunde aftaler som de foreliggende, idet den omstændighed, at nogle virksomheder overtræder konkurrencereglerne, ikke kan begrunde, at andre virksomheder begår en overtrædelse. Kommissionen har videre anført, at det tyske kartel var et nationalt kartel, som overholdt de tyske forskrifter og var godkendt af Bundeskartellamt, mens de franske producenter indgik aftaler, som omfattede udenlandske producenter, således at handelen mellem medlemsstater uvilkårligt blev påvirket. Hvis de franske producenter ønskede at opnå en »tilsvarende retlig mulighed« efter fællesskabsretten, måtte selskabet have overholdt de procedureregler, der gælder i henhold hertil. Herudover har Kommissionen bemærket, at det tyske kartel var omtalt i *Den Trettende Beretning om Konkurrencepolitikken* (og ikke i *Bulletin for De Europæiske Fællesskaber*), som først udkom i 1984 (punkt 188, s. 127). Sagsøgeren kan ikke påberåbe sig denne omtale som begrundelse for sin adfærd i 1981-1982 og 1983-1984.

122 Med hensyn til, at Kommissionen ikke skulle have foretaget sig noget, har den anført, at der kun gik to år mellem det tidspunkt, hvor den modtog Bundeskartellamt's anmeldelse af kartellet, og det tidspunkt, hvor den indledte undersøgelserne. Kommissionen reagerede, så snart den fik kendskab til det tyske kartels forstyrrende virkninger på handelen mellem medlemsstater.

123 Ifølge Kommissionen er sammenligningen med Zoja-dommen ikke relevant. I denne sag fandt Domstolen det ikke korrekt, at Kommissionen havde lagt til grund, at overtrædelsen varede i to år, dvs. indtil tidspunktet for beslutningen, selv om den havde modtaget en klage allerede seks måneder efter, at overtrædelsen var påbegyndt. I nærværende sag fandt Kommissionen, at de overtrædelser, der er gjort gældende over for virksomhederne, blev begået mellem den 27. maj 1980 og den 5. november 1985, hvor Kommissionen indledte sine undersøgelser (beslutningens artikel 1). Den varighed, som er lagt til grund ved bødeudmålingen, omfatter således ikke en periode efter det tidspunkt, hvor Kommissionen fik kendskab til de faktiske handlinger, der er gjort gældende over for sagsøgeren.

124 Endelig har Kommissionen anført, at der ved bødeudmålingen som en formildende omstændighed er taget hensyn til den tilskyndelse til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, der kom fra det tyske krisekartel, idet den påvirkede adfærden hos virksomheder i andre medlemsstater (206. betragtning til beslutningen).

Rettens bemærkninger

125 Retten kan ikke tiltræde sagsøgerens argument om, at der som følge af det tyske krisekartel var tale om et tilfælde af force majeure. Efter fast retspraksis forstås ved force majeure usædvanlige og uforudsigelige omstændigheder, som den, der påberåber sig force majeure, ikke har nogen indflydelse på, og som han ikke har mulighed for at afværge, også selv om han udviser den største mulige påpasselighed (jf. Domstolens dom af 22.9.1988, sag 199/87, Jensen, Sml. s. 5045, præmis 21). I dette tilfælde foreligger der ikke i relation til det tyske krisekartel nogen af de omstændigheder, som er omfattet af begrebet force majeure. Der var tale om en national

aftale, som var undergivet tyske regler og sagsbehandlingsforskrifter, og som virkede efter disse regler. Endvidere bemærkes, at sagsøgerens direktør i et internt notat af 16. juli 1985 vedrørende sin samtale med Michael Müller forpligtede sig til ikke at indgive klage over det tyske kartel til Kommissionen.

126 Når henses til, at der var tale om en meget grov og åbenbar overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, navnlig litra a) og c), finder Retten ikke, at sagsøgeren kan gøre gældende, at selskabet var overbevist om, at de aftaler, det tiltrådte, var lovlige. Sagsøgeren kan således hverken have været uvidende om, at aftalerne skulle anmeldes til Kommissionen, for at selskabet kunne få en fritagelse, eller at aftalerne ikke var omfattet af undtagelserne til anmeldelsespligten i artikel 4, stk. 2, i forordning nr. 17.

127 Endvidere bemærkes, at selv om Kommissionen ikke fuldt ud måtte have opfyldt sine forpligtelser efter EØF-traktatens artikel 155, idet den har undladt at drage omsorg for gennemførelsen af de fællesskabsretlige konkurrenceregler, gør dette ikke eventuelle overtrædelser heraf — som dem, sagsøgeren i dette tilfælde har begået — berettigede (jf. ovennævnte dom i sagen Van Landewyck m.fl. mod Kommissionen, præmis 84).

128 Endelig bemærkes, at der i beslutningen som en formildende omstændighed er taget hensyn til, at det tyske strukturkrisekartel fandtes, hvilket foranledigede de øvrige producenter til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, men det kan ikke gøre de ulovlige foranstaltninger, de traf, berettigede (206. betragtning til beslutningen).

129 Anbringendet må derfor forkastes.

III — *Manglende individualisering af kriterierne for udmåling af bøden*

130 Sagsøgeren har anført, at Tréfilunion II omfatter selskabet Tréfilunion I og selskabet CCG-Tecnor, og bøden er således pålagt for handlinger begået af disse to selskaber. Det kan imidlertid ikke udledes af beslutningen, nøjagtigt for hvilke overtrædelser og for hvilket tidsrum bøden er blevet pålagt hvert af selskaberne. Tecnor deltog ikke i den påståede fransk-tyske aftale i 1985 eller i aftalen vedrørende Benelux-markedet. Endelig har sagsøgeren anført, at samtidig med, at Kommissionen ikke har redegjort for grundlaget for bødeudmålingen, har den heller ikke redegjort for, hvilken vægt den har tillagt de formildende omstændigheder, der efter dens opfattelse forelå.

131 Kommissionen har anført, at sagsøgeren ikke kan gøre gældende, at der ikke er givet tilstrækkelig begrundelse, idet det fremgår af beslutningen, at CCG deltog i aftalerne på det franske marked i 1981-1982 og 1983-1984, mens det ikke er lagt til grund, at CCG-Tecnor deltog i aftalen på Benelux-markedet eller aftalen på det tyske marked i 1985. De bøder, der er pålagt Tréfilunion II, står således i forhold til dels de overtrædelser, Tréfilunion I begik (aftaler på det franske marked i 1981-1982 og 1983-1984, aftale på Benelux-markedet og bilateral aftale på det tyske marked), dels de overtrædelser, CCG-Tecnor begik (aftaler på det franske marked 1981-1982 og 1983-1984).

132 Retten kan ikke tiltræde sagsøgerens argument. I 159. betragtning til beslutningen angives det således udtrykkeligt, at Tréfilunion og CCG sammen med andre virksomheder deltog i de aftaler, der blev gennemført på det franske marked i 1981-1982, og i 160. betragtning anføres det ligeledes, at de to virksomheder deltog i de

aftaler, som blev gennemført på det franske marked i 1983-1984, mens CCG-Tecnor ikke er nævnt i de betragtninger, hvori det er angivet, hvem der deltog i de øvrige aftaler.

133 Endvidere bemærkes, at Kommissionen i den del af beslutningen, som vedrører den retlige vurdering, har redegjort for de kriterier, der er anvendt ved vurderingen af grovheden af de overtrædelser, sagsøgeren er anset for ansvarlig for, og for de omstændigheder, som har mindsket overtrædelsernes økonomiske virkninger. Retten finder derfor, at beslutningen set under ét giver sagsøgeren de oplysninger, der er nødvendige, for at selskabet kunne vurdere, om beslutningen var korrekt, og Retten har på grundlag heraf kunnet udøve sin legalitetskontrol. Hvad angår de formildende omstændigheder bemærkes, at Kommissionen i det skriftlige svar på Rettens spørgsmål har oplyst, at den ikke har antaget, at der i forhold til sagsøgeren forelå individuelle formildende omstændigheder.

134 Sagsøgerens anbringende må herefter forkastes.

IV — *Spørgsmålet, om bøden er uforholdsmæssig stor*

A — *Hensyntagen til sagsøgerens omsætning*

Parternes argumenter

135 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen ikke har præciseret, om den har taget udgangspunkt i virksomhedens samlede omsætning eller kun omsætningen vedrørende Frankrig og med hensyn til Tréfilunion I eventuelt kun Benelux-landene.

Sagsøgeren har med henvisning til generaladvokat Van Gerven's forslag til afgørelse i den sag, der blev afgjort ved Domstolens dom af 8. februar 1990 (sag C-279/87, Tipp-Ex mod Kommissionen, Sml. I, s. 261, på s. 262) påpeget det uheldige i, at det først under en sag ved Fællesskabets retsinstanser til prøvelse af en kommissionsbeslutning kommer frem, hvorledes en bøde, der anses for uforholdsmæssig stor, er beregnet.

136 Kommissionen har anført, at den ved udmålingen af bøden har taget udgangspunkt i virksomhedernes omsætning med hensyn til armeringsnet på det relevante geografiske marked, dvs. det oprindelige Fællesskabs seks medlemsstater (Frankrig, Tyskland, Italien og Benelux-landene), idet hele det geografiske område blev påvirket af alle aftalerne. Henset til overtrædelsens grovhed og til den omstændighed, at Tréfilunion I havde deltaget i aftaler på det franske marked, Benelux-markedet og det tyske marked, anvendte Kommissionen ved udmålingen af den bøde, der blev pålagt Tréfilunion I, en procentsats svarende til 3,6% af den relevante omsætning, dvs. 38 209 000 FF x 3,6% eller 1 375 000 ECU. Herfra er trukket den bøde, der i Frankrig blev pålagt af økonomi-, finans- og budgetministeren, dvs. ca. 125 000 ECU (800 000 FF). For så vidt angår CCG-Tecnor anvendte Kommissionen en procentsats svarende til 2% af den relevante omsætning, idet de overtrædelser, der var fastslået vedrørende denne virksomhed, kun vedrørte aftalerne for 1981-1982 og 1983-1984 på det franske marked. Bøden androg herefter 7 790 000 FF x 2% eller 155 000 ECU, hvorfra ligeledes er trukket den bøde, som blev pålagt CCG i Frankrig, dvs. ca. 30 000 ECU (200 000 FF). Den bøde, der endeligt blev pålagt Tréfilunion II, androg således 1 375 000 ECU, hvilket svarer til 2,99% af Tréfilunion I's og CCG-Tecnor's samlede omsætning på det relevante geografiske marked. Endvidere har Kommissionen anført, at den procentsats, der er anvendt ved bødeudmålingen, fuldt ud svarer til de satser, der er anvendt i de af sagsøgeren nævnte sager.

137 I replikken har sagsøgeren anført, at Kommissionens udtalelser i svarskriftet viser, at de dele af beslutningen, som vedrører bødeudmålingen, ikke er formuleret og begrundet korrekt. Endvidere har sagsøgeren anført, at det ikke er muligt for

selskabet at vurdere den måde, hvorpå Kommissionen er kommet frem til det anvendte beregningsgrundlag, idet Kommissionen aldrig har anmodet selskabet om at fremsende oplysninger om omsætningen med hensyn til armeringsnet på det relevante geografiske område. Kommissionen har heller ikke angivet, hvilke(t) år den har anvendt eller datoen for omregning til ECU.

138 Kommissionen har heroverfor anført, at det ikke er korrekt, at den aldrig har anmodet sagsøgeren om oplysninger om selskabets omsætning med hensyn til armeringsnet på det relevante geografiske marked. Det fremgår af en skrivelse fra sagsøgerens advokat af 1. juni 1989 (bilag 3 til duplikken), at sagsøgeren ikke har villet give disse oplysninger under henvisning til, at selskabet havde en meget beskeden eksport til Fællesskabets øvrige medlemsstater. Kommissionen måtte derfor selv foretage en vurdering af omsætningen, idet den i det samlede salg for 1985 (bilag 1 til duplikken) fratrak den del, der vedrørte eksport til tredjelande (bilag 2 til duplikken). For herefter at beregne omsætningen i franske francs multiplicerede Kommissionen tallene for 1985 med tre, og dette beløb blev herefter omregnet til ECU efter kursen ved udgangen af 1985 (bilag 4 til duplikken). Med hensyn til Tecnor er der anvendt samme beregningsmåde, idet der dog blev taget hensyn til 1984, der var det sidste år for de overtrædelser, selskabet deltog i.

139 Endvidere har Kommissionen anført, at den efter artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan pålægge bøder på op til 10% af virksomhedens samlede omsætning (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 118, og ovennævnte dom i sagen Tipp-Ex mod Kommissionen), og at den i dette tilfælde på to punkter har begrænset omsætningen, dels geografisk (kun det oprindelige Fællesskabs seks medlemsstater), dels med hensyn til det relevante produkt (armeringsnet).

Rettens bemærkninger

140 Det bemærkes, at ifølge artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan Kommissionen pålægge bøder på mindst 1 000 ECU og højest 1 000 000 ECU, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen. Ved udmålingen af bøden inden for disse grænser skal der ifølge bestemmelsen tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. Da Domstolen har fortolket begrebet omsætning som den samlede omsætning (ovennævnte dom i sagen Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, a.st., præmis 119), må det fastslås, at Kommissionen, som ikke har taget hensyn til sagsøgerens samlede omsætning, men kun omsætningen vedrørende armeringsnet i det oprindelige Fællesskab bestående af seks lande, og som ikke har overskredet grænsen på 10%, ikke, når henses til overtrædelsens grovhed og varighed, har tilsidesat bestemmelserne i artikel 15 i forordning nr. 17.

141 Med hensyn til sagsøgerens anbringende om, at beslutningen ikke er tilstrækkeligt begrundet for så vidt angår bødeudmålingen, bemærkes, at Kommissionen ved offentliggørelse af beslutninger skal tage hensyn til virksomhedernes berettigede interesse i beskyttelse af forretningshemmeligheder (artikel 21, stk. 2, i forordning nr. 17), og at det fremgår af Domstolens praksis, at Kommissionen ikke er forpligtet til under den administrative procedure at angive, efter hvilke kriterier den påtænker at udmåle bøden (Domstolens dom af 9.11.1983, sag 322/81, Michelin mod Kommissionen, Sml. s. 3461, præmis 17-21).

142 Retten finder derfor, selv om det ville være ønskeligt, at virksomhederne — på en måde, som Kommissionen finder hensigtsmæssig — kan få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, således at de kan tage stilling med fuldt kendskab til sagen uden at være forpligtet til at anlægge sag ved Fællesskabets retsinstanser til prøvelse af Kommissionens beslutning — hvilket er i strid

med god forvaltningsskik — kan anbringendet om manglende begrundelse, når henses til sagens omstændigheder, den nævnte retspraksis, beslutningens indhold og sagsøgerens manglende samarbejde (jf. næste præmis), ikke tiltrædes.

143 Selv om det ikke er nødvendigt for sagens afgørelse, bemærkes, at sagsøgeren ikke kan anfægte den måde, hvorpå Kommissionen har foretaget sine beregninger i forbindelse med bødeudmålingen for så vidt angår Tréfilunion I's og Tecnor's omsætning på det relevante marked, idet det fremgår af sagsøgerens advokats skrivelse af 1. juni 1989, at selskabet bevidst ikke har fremsendt oplysninger om sin eksport på Fællesskabets marked til Kommissionen. Endvidere må det fastslås, at sagsøgeren ikke har påpeget fejl i de tal, Kommissionen har fremlagt under nærværende sag.

144 Sagsøgerens anbringende forkastes derfor.

B — *Hensyntagen til den merværdi, der er tilført af producenterne af armeringsnet*

145 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen skulle have taget hensyn til, at den merværdi, der blev tilført af producenterne af armeringsnet, kun var på 20%, hvilket skyldtes fællesskabsbestemmelser. Sammenlignes bøden og produktets merværdi, er det klart, at bøden er for høj. Den omstændighed, at der kun kunne være konkurrence med hensyn til en meget begrænset del af fremstillingsprisen, begrænser væsentligt grovheden af en eventuel aftale.

146 Kommissionen har anført, at sagsøgerens argument på ingen måde er underbygget, og at der ikke er støtte herfor i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17. Endvidere finder Kommissionen, at det er en skærpende omstændighed, at priskonkurrencen kun kan vedrøre en begrænset del af fremstillingsprisen.

147 Det bemærkes, at Kommissionen i beslutningen (201. betragtning) har anset det for en formildende omstændighed, at prisen på armeringsnet for 75-80%'s vedkommende afhænger af prisen på valstråd. Valstråd var i hele den omhandlede periode undergivet produktionskvoter, som Kommissionen havde fastsat af egen drift i medfør af artikel 58 i EKSF-traktaten som et led i reorganiseringspolitikken inden for stålindustrien.

148 Sagsøgerens anbringende må herefter forkastes.

C — *Hensyntagen til den bøde, der er pålagt af de franske myndigheder*

149 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har angivet, at den tog hensyn til en række formildende omstændigheder, herunder i overensstemmelse med Domstolens dom af 13. februar 1969 (sag 14/68, Walt Wilhelm m.fl., Sml. s. 1, org. ref.: Rec. s. 1) de bøder, de franske myndigheder allerede havde pålagt, men det fremgår ikke af beslutningen, hvilken fremgangsmåde Kommissionen anvendte ved beregningen af bøden, og det fremgår heller ikke af 205. betragtning til beslutningen, i hvilket omfang den tog hensyn til den franske bøde, navnlig med hensyn til Benelux-markedet. Sagsøgeren er således blevet pålagt sanktioner for de samme faktiske omstændigheder både af de nationale myndigheder og af Fællesskabets myndigheder, idet de franske myndigheder tog hensyn til både det franske marked og Benelux-markedet.

150 Kommissionen har anført, at de bøder, som allerede var pålagt i Frankrig, blev fratrukket i den samlede bøde, som ellers ville være blevet pålagt. De principper, Domstolen fastslog i den nævnte dom i sagen Walt Wilhelm m.fl., er således ikke blevet tilsidesat.

151 Det bemærkes, at der efter Domstolens praksis kan ske kumulering af sanktioner, såfremt der findes to sideløbende procedurer, der tjener forskellige formål. Dette følger af det særlige system for kompetencefordelingen mellem Fællesskabet og medlemsstaterne på det kartelretlige område. Domstolen har imidlertid fastslået, at et almindeligt billighedshensyn kræver, at Kommissionen ved udmålingen af bøden skal tage hensyn til sanktioner, som allerede måtte være pålagt den samme virksomhed for det samme forhold, når der er tale om sanktioner for overtrædelse af en medlemsstats kartelregler, og overtrædelsen således er sket på Fællesskabets område (jf. i denne forbindelse den nævnte dom i sagen Walt Wilhelm m.fl., præmis 11, og Domstolens dom af 14.12.1972, sag 7/72, Boehringer mod Kommissionen, Sml. s. 323, org. ref.: Rec. s. 1281, præmis 3).

152 Det må fastslås, at det forholder sig således i dette tilfælde, hvor Kommissionen i 205. betragtning til beslutningen har taget hensyn til den bøde, der allerede var pålagt af de franske myndigheder. Denne bøde blev pålagt ved den franske økonomi-, finans- og budgetministers nævnte beslutning 85—6 DC med udtrykkelig henvisning til artikel 50 i bekendtgørelse nr. 45-1483 af 30. juni 1945, dvs. efter de nationale konkurrenceregler og på grundlag af aftalernes virkninger på det pågældende nationale marked.

153 Sagsøgerens anbringende må derfor forkastes.

154 På grundlag af det anførte, og når henses til, at Kommissionen ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at der var indgået en aftale mellem sagsøgeren og BStG med det formål, at deres fremtidige eksport skulle være undergivet kvoter, finder Retten, der har fuld prøvelsesret, at den bøde på 1 375 000 ECU, der er pålagt sagsøgeren, bør nedsættes til 1 235 000 ECU.

Sagens omkostninger

155 I henhold til artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Retten kan imidlertid i henhold til artikel 87, stk. 3, fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Da sagsøgeren til dels har fået medhold, og begge parter har påstået den anden part tilpligtet at betale sagens omkostninger, finder Retten, at sagsøgeren bør betale sine egne omkostninger og fire femtedele af Kommissionens.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Første Afdeling)

1) Artikel 1 i Kommissionens beslutning 89/515/EØF af 2. august 1989 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.553 — Armerings-

net) annulleres, for så vidt det heri forudsættes, at der var indgået en aftale mellem sagsøgeren og Baustahlgewebe GmbH med det formål, at deres fremtidige eksport skulle være undergivet kvoter.

2) Den bøde, der er pålagt sagsøgeren ved beslutningens artikel 3, fastsættes til 1 235 000 ECU.

3) I øvrigt frifindes Kommissionen.

4) Sagsøgeren bærer sine egne omkostninger og fire femtedele af Kommissionens.

5) Kommissionen bærer en femtedel af sine egne omkostninger.

Kirschner Bellamy Vesterdorf

García-Valdecasas Lenaerts

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. april 1995.

H. Jung H. Kirschner

Justitssekretær Afdelingsformand

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder ..... II - 1068

Retsforhandlinger ..... II - 1074

Parternes påstande ..... II - 1075

Realiteten ..... II - 1076

Anbringendet om tilsidesættelse af sagsbehandlingsregler ..... II - 1076

I — Manglende oversættelse af bilagene til meddelelsen af klagepunkter ..... II - 1076

II — Manglende fremsendelse af visse dokumenter ..... II - 1078

Anbringendet om tilsidesættelse af traktatens artikel 85, stk. 1 ..... II - 1079

I — Det relevante marked ..... II - 1079

Parternes argumenter ..... II - 1079

Rettens bemærkninger ..... II - 1080

II — Beviset for aftalerne ..... II - 1082

A — Det franske marked ..... II - 1082

1. Perioden 1981-1982 ..... II - 1082

Den anfægtede retsakt ..... II - 1082

Parternes argumenter ..... II - 1082

Rettens bemærkninger ..... II - 1084

2. Perioden 1983-1984 ..... II - 1087

Den anfægtede retsakt ..... II - 1087

Parternes argumenter ..... II - 1087

Rettens bemærkninger ..... II - 1090

3. Den i 161. betragtning til beslutningen omhandlede informationsudveksling ..... II - 1092

Den anfægtede retsakt ..... II - 1092

Parternes argumenter ..... II - 1093

Rettens bemærkninger ..... II - 1094

B — Benelux-markedet ..... II - 1096

Den anfægtede retsakt ..... II - 1096

Parternes argumenter ..... II - 1097

Rettens bemærkninger ..... II - 1097

C — Aftalen fra 1985 mellem BStG og Tréfilunion vedrørende den gensidige markedsindtrængning mellem Tyskland og Frankrig ..... II - 1099

Den anfægtede retsakt ..... II - 1099

Parternes argumenter ..... II - 1099

Rettens bemærkninger ..... II - 1100

III — Spørgsmålet, om konkurrencebegrænsningen og påvirkningen af handelen mellem medlemsstater var mærkbar ..... II - 1102

Parternes argumenter ..... II - 1102

Rettens bemærkninger ..... II - 1104

IV — Omstændigheder, der gjorde sagsøgerens adfærd berettiget ..... II - 1106

Parternes argumenter ..... II - 1106

Rettens bemærkninger ..... II - 1107

Anbringendet om tilsidesættelse af artikel 15 i forordning nr. 17 ..... II - 1108

I — Utilstrækkelig hensyntagen til den økonomiske og retlige sammenhæng ..... II - 1108

Parternes argumenter ..... II - 1108

Rettens bemærkninger ..... II - 1110

II — Spørgsmålet, om der forelå et tilfælde af force majeure, og om Kommissionen undlod at foretage sig noget ..... II - 1112

Parternes argumenter ..... II - 1112

Rettens bemærkninger ..... II - 1113

III — Manglende individualisering af kriterierne for udmåling af bøden ..... II - 1115

IV — Spørgsmålet, om bøden er uforholdsmæssig stor ..... II - 1116

A — Hensyntagen til sagsøgerens omsætning ..... II - 1116

Parternes argumenter ..... II - 1116

Rettens bemærkninger ..... II - 1119

B — Hensyntagen til den merværdi, der er tilført af producenterne af armeringsnet ..... II - 1120

C — Hensyntagen til den bøde, der er pålagt af de franske myndigheder .... II - 1121

Sagens omkostninger ..... II - 1123